

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยหัวข้อที่เกี่ยวข้อง คือ ความหมาย ความเป็นมาของการเปิดสอนสาขาวิชานิเทศศาสตร์ การเปิดสอนสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย หลักสูตรและการเรียน การสอนวิชานิเทศศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกเข้าศึกษา และการประกอบอาชีพนิเทศศาสตร์ สภาพการประกอบอาชีพนิเทศศาสตร์ และ แนวโน้มการประกอบอาชีพนิเทศศาสตร์

ความหมายของนิเทศศาสตร์

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์ ได้ประทานชื่อนิเทศศาสตร์ ให้กับแผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2511 โดยได้ให้ความหมายของคำ "นิเทศศาสตร์" ว่าเป็น วิชาสื่อสารไปยังมวลชนโดยทางใดก็ตาม ไม่จำเพาะทางหนังสือพิมพ์ เช่น การสื่อสารทางการละครก็เข้าอยู่ในนิเทศศาสตร์ การสื่อสารมวลชนทางอื่น นอกจากหนังสือพิมพ์ เช่น ทางวิทยุและโทรทัศน์ก็เป็นนิเทศศาสตร์ (บำรุงสุข สีหอำไพ 2515 : 5)

สวินต ยมาภัย (2517 : 5) ให้ความหมายว่า นิเทศศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยศิลปะของการสื่อสารทุกประเภททุกระดับ นิเทศศาสตร์ไม่ใช่ตัวเทคนิควิทยาของการสื่อสาร แต่ทว่าเป็นศิลปะในการใช้เทคนิคที่มีอยู่ เพื่อช่วยให้การสื่อสารของมนุษย์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มที่

ในขณะที่ โคลินเจนส์ (Kleinjians Everett) กล่าวว่า นิเทศศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เพราะจะช่วยในการขจัดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารและการอยู่ร่วมกันของคนเราในแต่ละสังคม ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นวิชาที่ฝึกนักการสื่อสารเพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น สำหรับแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้นนั่นเอง (จำนง วิบูลย์ศรี 2517 : 8)

ในอีกแง่มุมหนึ่งนิเทศศาสตร์ คือ วิชาที่ว่าด้วยการชี้แจง แดงไขต่าง ๆ อันได้แก่ ข่าว ความรู้ ความคิดที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่สมาชิกของสังคม ข่าวทั้งหลาย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ส่วนความรู้ความคิดนั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (ทวี หมื่นนิกร 2515 : 39)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 447) กำหนดความหมายของ นิเทศศาสตร์หมายถึง วิชาว่าด้วยการสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์

จากความหมายของนิเทศศาสตร์ดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า นิเทศศาสตร์ คือวิชาที่ว่าด้วยการติดต่อสื่อสาร การใช้สื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์ในการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง ตลอดจนรวมถึงการสร้างควมเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี อันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เทคนิคหรือวิธีการที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารนั้น อาจออกมาในรูปของ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา หรือการแสดง นั้นเอง

เป้าหมายของวิชานิเทศศาสตร์

วิชานิเทศศาสตร์ มีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้ คือ (จำนง วิบูลย์ศรี 2517 : 8)

1. เพื่อหาทางส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ทั้งในระดับประเทศเดียวกัน และในระดับต่างประเทศ
2. เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิตมนุษย์ร่วมกัน เช่น ปัญหาประชากรล้นประเทศ ปัญหาขาดแคลนทางการเกษตร ปัญหาการสงคราม และปัญหาอื่น ๆ ที่มนุษยชาติจะต้องประสบ
3. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และวิทยาการใหม่ ๆ ต่อกันและกัน จากประชาชนในทุกส่วนของโลก โดยวิธีการสัมมนา ฝึกอบรม หรือวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสม
4. เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปรับตัวของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อการมีชีวิตรอดอยู่ได้ภายในสังคมที่เต็มไปด้วยอุปสรรคและปัญหามานานาประการ
5. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้ถูกต้องกับเหตุการณ์ และแนวโน้มของสังคม

ความเป็นมาของการ เปิดสอนสาขาวิชานิเทศศาสตร์

การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ได้รับความสนใจและ เริ่มขยายตัวขึ้นหลังสงคราม โลกครั้งที่สอง

เป็นต้นมา เนื่องจากได้รับความสนับสนุนจากองค์การยูเนสโก ซึ่งเรียกร้องให้บรรดาสมาชิกจัดตั้ง
โครงการหรือสถาบันการศึกษาระดับชาติขึ้น เพื่อผลิตนักวิชาชีพช่างเทคนิค และทำการวิจัยเกี่ยวกับ
การนำสื่อประเภทต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ (UNESCO 1961 : 5) ความสำคัญของการพัฒนา
นักวิชาชีพ ทางสื่อสารมวลชน จึงควบคู่กันไปกับการสร้างนักสื่อสารมวลชนเสมอ

องค์การยูเนสโกได้ทำการสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาด้านการหนังสือพิมพ์
วารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชนจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก 2 ครั้งด้วยกัน ครั้งแรกในปี
ค.ศ.1956 และครั้งหลังในปี ค.ศ.1970 และจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ

1. The Training of Journalists-A World-wide Survey on the
Training of Personnel for the Mass Media หนังสือเรื่องนี้ได้กล่าวถึง ความสำคัญ
ของการสอนวิชาด้านวารสารศาสตร์ จนถึงหลักสูตร ตำราและโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ตีพิมพ์ใน
ค.ศ.1958

2. Mass Communication : Teaching and Studies at
Universities-A World-wide Survey on the Role of Universities in the
Study of the Mass Media and Mass Communication เนื้อหาประกอบด้วยการนำเสนอ
ข้อมูลในเชิงประวัติความเป็นมา และสภาพการณ์ของการศึกษาทางด้านสื่อสารมวลชนในแต่ละ
ประเทศ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ 2530 : 8 - 9)

องค์การยูเนสโกจึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและส่งเสริมการศึกษาและวิจัยทาง
ด้านนิเทศศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลมากต่อการก่อตัวและถ่ายทอดความคิด และความรู้ทางด้านสาขาวิชา
นิเทศศาสตร์จากประเทศที่พัฒนาแล้วไปสู่ประเทศที่ด้อยพัฒนา Schiller (1976 : 40) กล่าวว่า
บทบาทของยูเนสโก เป็นความพยายามที่ริเริ่มโดยประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศสมาชิก
ที่มีอิทธิพลมากที่สุด

วิวัฒนาการของการศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์

การศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ในต่างประเทศนั้น เริ่มต้นจากวิชาการทางด้าน
หนังสือพิมพ์และวารสารศาสตร์ก่อน ต่อมา หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาในด้านนี้จึงได้ขยายตัว
ตามสื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์ มาเป็นการศึกษาด้านสื่อสารมวลชนและนิเทศศาสตร์
มีการประสพ ปรินซ์ิปัลสตีทิตทางการหนังสือพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ.1690 (May Katzen
1976 : 72) ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นเริ่มจากการก่อตั้งคณะวิชาการหนังสือพิมพ์ขึ้น

ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ในปี ค.ศ.1903 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมและฝึกฝนนักหนังสือพิมพ์ เป็นนักวิชาชีพ เช่นเดียวกับอาชีพแพทย์และทนายความ นับแต่นั้นเป็นต้นมา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาได้เปิดสอนหลักสูตรทางการหนังสือพิมพ์ วารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งสิ้น 672 หลักสูตร (May Katzen 1976 : 20 - 21) การขยายตัวของหลักสูตรด้านสื่อสารมวลชนในประเทศ สหรัฐอเมริกาทวีขึ้นอย่างรวดเร็วในทศวรรษต่อมา มีการสอนในสาขาต่าง ๆ มากกว่า 20 สาขา ในคณะวิชา ภาควิชา หรือแผนกวิชาที่เรียกชื่อแตกต่างกันไปเช่น

Journalism	Radio-Television
Teachnical Journalism	Radio-Television-Film
Agricultural Journalism	Television
Broadcast Journalism	Telecommunications
Mass Communication(s)	Visual Communication(s)
Communication	Film
Communication Arts	Cinema
Communication Sciences	Motion Pictures
Broadcasting	Speech and/or Drama
Broadcasting Arts	Theatre (arts)
	Speech Communication (s)

การแบ่งวิชาการทางด้านนี้ออกเป็นสาขาย่อย ๆ กว่า 20 สาขาเช่นนี้เป็นเหตุให้ไม่มีชื่อที่เรียกเป็นมาตรฐานเดียวกัน หรือเมื่อเรียกชื่อเดียวกัน ก็มีได้ใช้ในความหมายที่เข้าใจตรงกัน

(May Katzen 1976 : 19)

สำหรับในกลุ่มประเทศอาเซียน ได้มีการจัดการศึกษาด้านการหนังสือพิมพ์มาตั้งแต่ก่อน สงครามโลกครั้งที่สอง ในปี พ.ศ.2462 มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ เปิดสอนหลักสูตรการหนังสือพิมพ์ขึ้น โดยมีชาวอเมริกันเป็นที่ปรึกษา แต่หลักสูตรนี้ถูกยกเลิกไปภายในเวลาอันสั้น หลักสูตรต่อมาเป็น หลักสูตรในคณะอักษรศาสตร์ ประเทศไทยก็มีการสอนวิชาการหนังสือพิมพ์เป็นครั้งแรกในคณะ อักษรศาสตร์เช่นเดียวกัน ในปี พ.ศ.2482

ในประเทศอินโดนีเซีย มหาวิทยาลัย Gadjah Mada มีหลักสูตรด้านการหนังสือพิมพ์ ในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2496 โดยมีมุ่งด้านการผลิตนักหนังสือพิมพ์ที่จะเป็น

ทั้งผู้นำความคิดเห็นในภาครัฐบาลและเอกชน ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์มีการจัดหลักสูตรทางด้านสื่อสารมวลชนในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คือ ปี พ.ศ. 2512 - 2513 ต่อมาในปี พ.ศ.2514 รัฐบาลประเทศสิงคโปร์และมูลนิธิ Friedrich-Ebert-Stiftung ของประเทศเยอรมัน ได้ร่วมกันก่อตั้งสถาบัน Asian Mass Communication Research and Information Center (AMIC) ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนและการวิจัยในเอเชีย (May Katzen 1976 : 222 - 223) ส่วนประเทศมาเลเซีย ก็ได้มีการจัดตั้ง Asia Broadcasting Training Institute ขึ้นในปีเดียวกัน ตามคำแนะนำขององค์การยูเนสโกและ Asian Broadcasting Union สถาบันนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของ Malaysian National Broadcasting Training Center ทำหน้าที่ฝึกอบรมบุคลากรทางด้านสื่อสารมวลชนแก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ (May Katzen 1976 : 214-215)

หลักสูตรทางด้านสาขาวิชา นิเทศศาสตร์ในกลุ่มประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลแนวความคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นวิชาทั่วไป และส่วนที่เป็นวิชาชีพ นิเทศศาสตร์สาขาทางวิชาการของหลักสูตรมีรากฐานจากสาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อผลิตนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนสำหรับปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ และในภาคธุรกิจเอกชน ไม่ปรากฏว่ามีหลักสูตรที่มุ่งให้ความรู้หรือผลิตนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ดังแนวการจัดการศึกษาในเยอรมัน หรือสหราชอาณาจักร เว้นแต่ประเทศญี่ปุ่นเพียงประเทศเดียวที่บรรจุรายวิชาด้านสื่อสารมวลชนไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีทางมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์ โดยมุ่งหมายให้เป็นวิชาการส่วนหนึ่งของมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์ ผู้ที่สนใจจะประกอบอาชีพในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ จะได้รับการอบรมจากหน่วยงานนั้น ๆ เป็นการเฉพาะเมื่อเริ่มปฏิบัติงาน (May Katzen 1976 : 185)

การเปิดสอนวิชา นิเทศศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

การเปิดสอนวิชา นิเทศศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย เริ่มขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2482 โดยได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งมีนโยบายต้องการส่งเสริมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้ก้าวหน้า มหาวิทยาลัยที่พร้อมจะทำการเปิดสอนในขณะนั้น มี 2 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความพร้อมมากกว่า จึงได้รับการอนุมัติให้เปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์หลักสูตรระดับอนุปริญญาขึ้นสังกัดในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เปิดสอนทั้งหมด 7 วิชาด้วยกัน คือ วิธีปฏิบัติการหนังสือพิมพ์

ประวัติการหนังสือพิมพ์ การแปลข่าวโทรเลข เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย จิตวิทยา เหตุการณ์ระหว่างประเทศ (จุมพล รอดคำดี 2529 : 2) แต่เนื่องจากมีผู้สมัครเข้าเรียนเป็นจำนวนน้อยมาก จึงถูกยกเลิกไปภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งปี (ดร.ณิ หิรัญรักษ์ 2529 : 10)

ในปี พ.ศ.2483 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเล็งเห็นว่า ยังมีประชาชนอีกจำนวนมาก ที่ต้องการศึกษา แต่ไม่มีโอกาสทั้งนี้เพราะต้องทำงานในเวลากลางวัน จึงได้เปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ขึ้นใหม่โดยเปิดสอนในเวลากลางคืน เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตร 3 ปี ผู้เรียนต้องมีคุณวุฒิสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 6 ตามหลักสูตรกระทรวงธรรมการหรือเทียบเท่า และดำเนินการได้อีก 3 ปี ก็มีอันเลิกไป

ต่อมาปี พ.ศ.2487 ได้ทำการเปิดใหม่อีกครั้ง ในครั้งหลังนี้ทำการสอนอยู่ได้เพียงครึ่งปีก็ถูกยกเลิก เนื่องจากมีภัยสงครามและมีอาจารย์ไม่เพียงพอ อีกทั้งยังขาดผู้เชี่ยวชาญในวิชาที่จริง ๆ อีกด้วย (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ 2530 : 23)

หลังจากเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว การสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ก็ได้เริ่มขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ.2491 โดยคณะรัฐบาลได้มีมติให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดสอนวิชาการหนังสือพิมพ์นอกเวลาเรียนปกติ หลักสูตรที่เปิดสอนเป็นหลักสูตร 2 ปี มีรายวิชาที่เปิดสอนเพิ่มมากขึ้น และเพื่อให้ได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นควรเปิดสอนในเวลาเรียนกลางวันด้วย โดยรับผู้ที่สำเร็จปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ปริญญาบัณฑิตหรือพาณิชย์ศาสตรบัณฑิต มาเรียนต่อโดยเฉพาะใช้ระยะเวลาหนึ่งปี และควรจัดให้มีโรงพิมพ์เป็นห้องปฏิบัติการอีกด้วย

ในปี พ.ศ.2497 ได้มีการขยายหลักสูตรวิชาการหนังสือพิมพ์ถึงขั้นปริญญา และมีคำสั่งจากคณะรัฐมนตรีให้โอนการศึกษาวิชาการหนังสือพิมพ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปทำการสอนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลังจากการเรียนการสอนวิชาการหนังสือพิมพ์ได้โอนมาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ทำการพิจารณาและเห็นว่า หลักสูตรวิชาการหนังสือพิมพ์ควรมีคณะวิชาเป็นผู้รับผิดชอบ คณะวิชาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับวิชาการหนังสือพิมพ์มากคือ คณะรัฐศาสตร์ จึงได้มีการเสนอให้แบ่งแยกวิชาวารสารศาสตร์ในคณะรัฐศาสตร์ แต่ก่อนที่จะดำเนินการสอบคัดเลือกรับนักศึกษา แผนกวารสารศาสตร์รุ่นแรก ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเสียก่อน จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เห็นว่า ถ้าต้องการให้นานาประเทศสนใจด้วย ควรใช้ชื่อว่า แผนกสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และแบ่งออกเป็นสองแผนกคือ แผนกสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

และแผนกวารสารศาสตร์ ดังนั้นการตั้งแผนกวิชาวารสารศาสตร์ในคณะรัฐศาสตร์ จึงยกเลิกไป
แต่คงให้นำหลักสูตรที่ยกร่างไว้มาใช้กับแผนกวารสารศาสตร์ที่จัดขึ้นใหม่ในคณะสังคมศาสตร์แทน
(อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ 2530 : 26 - 27)

หลังจากที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เปิดหลักสูตรวารสารศาสตร์ขึ้นในคณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2497 แล้ว การศึกษาด้านวารสารศาสตร์ก็ได้ขยายตัวจากมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ออกไปสู่สถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก มีทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในระบบ
จำกัดจำนวนรับและไม่จำกัดจำนวนรับ มหาวิทยาลัยเอกชน และวิทยาลัยเอกชนต่าง ๆ

สถาบันอุดมศึกษาที่ทำการเปิดสอนหลักสูตรทางด้านวารสารศาสตร์ สื่อสารมวลชน และ
นิเทศศาสตร์ สามารถจัดลำดับตามระยะเวลาที่ก่อตั้งดังนี้คือ

1. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  - พ.ศ. 2497   แผนกวารสารศาสตร์
  - พ.ศ. 2513   แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
  - พ.ศ. 2522   คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
  - พ.ศ. 2507   ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์
3. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - พ.ศ. 2508   แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์
  - พ.ศ. 2517   คณะนิเทศศาสตร์
4. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
  - พ.ศ. 2513   แผนกสื่อสารมวลชน
  - พ.ศ. 2520   แผนกสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์
  - พ.ศ. 2523   คณะนิเทศศาสตร์
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
  - พ.ศ. 2515   ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์
(สื่อมวลชน เป็นวิชาโท)
  - พ.ศ. 2519   ภาควิชาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ คณะบริหารธุรกิจ
6. มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์
  - พ.ศ. 2525   ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์

7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2527 สาขาวิชานิเทศศาสตร์
8. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
พ.ศ. 2527 สาขาวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์
9. วิทยาลัยเกษตรบึงทิต
พ.ศ. 2531 คณะนิเทศศาสตร์
10. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2532 คณะนิเทศศาสตร์
11. มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พ.ศ. 2532 คณะนิเทศศาสตร์
12. วิทยาลัยรังสิต
พ.ศ. 2532 คณะนิเทศศาสตร์
13. วิทยาลัยโยนก
พ.ศ. 2532 คณะนิเทศศาสตร์
14. มหาวิทยาลัยพายัพ
พ.ศ. 2532 คณะนิเทศศาสตร์
15. มหาวิทยาลัยสยาม
พ.ศ. 2532 คณะนิเทศศาสตร์

ในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 15 แห่ง มี 11 สถาบันการศึกษาที่ทำการสอนด้านวารสารศาสตร์
สื่อสารมวลชน และนิเทศศาสตร์ โดยมีสถานภาพเป็นคณะวิชา และอีก 4 สถาบันการศึกษา
มีสถานภาพในระดับภาควิชาหรือสาขาวิชา โดยสังกัดคณะมนุษยศาสตร์ ทั้ง 4 แห่ง ยกเว้น
มหาวิทยาลัยรามคำแหงเท่านั้นที่เปิดสอนใน 2 คณะวิชา คือ คณะมนุษยศาสตร์ และ คณะบริหารธุรกิจ

นอกจากนั้น พบว่า มีสถาบันการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการอีกหลายสถาบันที่เปิดสอน
หลักสูตรวารสารศาสตร์และการประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับอนุปริญญา และระดับปริญญาตรีให้กับ
นักศึกษาครูเกือบทั่วประเทศ

สำหรับการศึกษานิเทศศาสตร์ในระดับปริญญาโทนั้นได้เปิดทำการสอนในสถาบันอุดมศึกษา
ทั้งของรัฐและเอกชนเช่นเดียวกับในระดับปริญญาตรี ทั้งนี้เพื่อผลิตบุคลากรระดับสูงตามนโยบาย
ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และพัฒนาการศึกษาและระดับอุดมศึกษา ลำดับระยะเวลาในการเปิดสอน
มีดังนี้ คือ

1. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - พ.ศ. 2521 เปิดสอนสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ เนื้อหาของหลักสูตร เน้นด้านการวิจัยและการนำเทคโนโลยีทางการสื่อสารไปใช้ในการพัฒนา
  - พ.ศ. 2529 เปิดสอนสาขาสื่อสารมวลชน เนื้อหาของหลักสูตร เน้นด้านการวิจัยสื่อทฤษฎีทางการสื่อสาร
  - พ.ศ. 2532 เปิดสอนสาขาการหนังสือพิมพ์ เนื้อหาของหลักสูตร เน้นการวิจัยด้านหนังสือพิมพ์ หลักและแนวทางด้านการจัดการธุรกิจหนังสือพิมพ์ และบทบาทหน้าที่ เสรีภาพและความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์
2. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  - พ.ศ. 2525 เปิดสอนหลักสูตรวารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) เนื้อหาของหลักสูตร เน้นด้านการวิจัยสื่อสารมวลชน ด้านนโยบายและการวางแผนการสื่อสารและด้านการสื่อสารพัฒนาการ
3. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
  - พ.ศ. 2531 เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
4. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
  - พ.ศ. 2532 เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต เนื้อหาของหลักสูตร เน้นความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ วิจัย และนำไปใช้แก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ อันจะเป็นการช่วยในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

สรุปได้ว่า การเปิดสอนวิชานิเทศศาสตร์นั้น มุ่งเพื่อส่งเสริมวิชาชีพทางด้านสื่อมวลชนให้ก้าวหน้า ทันสมัย กว้างขวาง อีกทั้งยังเป็นการพัฒนากำลังคนในอันที่จะส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว จึงมีนโยบายส่งเสริมและจัดการเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ให้เพิ่มมากขึ้น

หลักสูตรและการเรียนการสอนโดยทั่วไป

องค์ประกอบของการเรียนการสอนนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ขบวนการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ องค์ประกอบของการเรียนการสอนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. หลักสูตร
2. อาจารย์ผู้สอน
3. ผู้เรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอน
6. การประเมินผล

หลักสูตร

การจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น จะต้องมีหลักสูตรเป็นหัวใจ เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้สำเร็จ คำว่าหลักสูตรนี้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย เช่น หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่ว่าด้วยจุดหมายของการศึกษา แนวทางดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา (สวัสดิ์ จงกล 2521 : 20) สุจิตรา เพียรชอบ (2524 : 1) ให้ทัศนะว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและช่วยให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน และยังมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้หลายประการ เช่น ธำรง บัวศรี (2504 : ก) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้สร้างเสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่จะช่วยให้เราทราบทันทีว่า การศึกษาที่จัดให้เด็กนั้นหนักไปในทางใด มีผลต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

ซึ่งจากคำกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งแปลความมุ่งหมายของการศึกษาออกมาเพื่อนำไปปฏิบัติได้ ส่วนประกอบหลักที่เป็นพื้นฐานสำคัญของหลักสูตรมี 2 ส่วน คือ

1. จุดมุ่งหมาย (Objective) เป็นส่วนกำหนดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนา จะให้เกิดแก่ผู้เรียน หรือเป็นการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เช่น ความคิดความเข้าใจ ความมีเหตุผล เป็นต้น

2. เนื้อหา (Content) เป็นส่วนที่กำหนดสาระหรือรายละเอียดของประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นสิ่งเร้าหรือเครื่องมือชักนำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

สมบูรณ์ ชิดพงษ์ (2523 : 2 - 4) กล่าวว่าโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย ส่วนใหญ่ ๔ ส่วนดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดการดำเนินการไปสู่เป้าหมายลักษณะ สำคัญดังนี้

1.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป มีลักษณะกว้าง ๆ ที่รวมทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการไว้ด้วยกัน จุดมุ่งหมายลักษณะนี้คือ จุดมุ่งหมายที่เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาชาติ

1.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา เป็นจุดมุ่งหมายของแต่ละรายวิชาหรือกลุ่ม ประสบการณ์ต่าง ๆ

1.3 จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นโดยเฉพาะ ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง มักจะกำหนดในลักษณะจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2. เนื้อหาของหลักสูตร เป็นเสมือนสื่อที่จะนำบุคคลให้สามารถไปสู่เป้าหมาย การกำหนด เนื้อหามี 2 รูปแบบคือ กำหนดในรูปของรายวิชาโดยระบุเนื้อหาเฉพาะของวิชาลงไป และกำหนด ในรูปกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์โดยไม่ระบุว่าเป็นวิชาใด แต่จะตั้งชื่อเนื้อหาหรือความรู้ใน หลาย ๆ วิชาประกอบกัน

3. การเรียนการสอน เป็นเทคนิคในการใช้สื่อเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การเรียน การสอนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษา

4. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบสภาพเกี่ยวกับตัวผู้เรียนทั้งก่อนเรียน ขณะเรียน และสิ้นสุดการเรียนแล้ว การประเมินผลจะทำได้ใน 2 ลักษณะคือ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และ เพื่อตัดสินผลการเรียนว่าในแต่ละรายวิชานั้นผู้ใดควรผ่านหรือไม่ในระดับใด

องค์ประกอบสำคัญทั้ง 4 อย่างนี้ จะช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ หลักสูตรจึงจะนับว่าเป็นหัวใจของการศึกษาอย่างแท้จริง นอกจากนั้นการจัดหลักสูตรจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วย

นอกจากนี้ วินิจ เกตุขำ และ คณะ (2522 : 66) ได้เสนอถึงลักษณะของหลักสูตรที่ดีไว้หลายประการ คือ

1. ต้องสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือ จัดวิชาเนื้อหาและวิชาทักษะให้เหมาะสมกัน
2. ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ต่อเนื่องกันไป ต้องเรียงลำดับความยากง่ายตามลำดับกัน
3. ต้องเป็นประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต
4. ต้องเพิ่มพูนและส่งเสริมทักษะเบื้องต้น รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ
5. หลักสูตรจะต้องยืดหยุ่นได้ ตามความเหมาะสม
6. จะต้องส่งเสริมการออกกำลังกายและพัฒนาการของผู้เรียนทางจิตวิทยา
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์ ในการดำเนินชีวิต
8. จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นอิสระ และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ
9. ย่อมมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เพื่อทราบข้อบกพร่องและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น
10. ต้องจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีโอกาสแก้ปัญหาต่าง ๆ
11. ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์
12. ต้องจัดประสบการณ์และกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความเหมาะสม ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล
13. ต้องจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน
14. จะต้องวางกฎเกณฑ์ไว้อย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติใช้

ผู้สอน

การสอนมิใช่เป็นเรื่องของผู้สอนฝ่ายเดียว และการเรียนก็มิใช่เรื่องของผู้เรียนโดยเฉพาะ แต่ผู้สอนและผู้เรียนต่างก็ทำงานร่วมกันในการเรียนการสอน (ปราณี สนิทวงศ์ 2515 : 24)

ในขณะที่เดิวนั้น การศึกษามีคุณภาพดีบังเกิดผลตามแนวทางที่วางไว้ต้องอาศัยครูเป็นกำลังสำคัญ เพราะครูเป็นตัวจักรในการกำกับกระบวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาคนให้มีความสอดคล้องกับแนวโน้มของสังคมและประเทศชาติที่กำลังเปลี่ยนแปลง (เดโช สวนานนท์ 2500 : 184 - 185) หลักสูตร เป็นเพียงเครื่องมือยึดหรือหลักในการปฏิบัติการเรียนการสอนเท่านั้น ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ปรัชญา จุดมุ่งหมาย หลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการวัดและการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ผู้สอนเป็นเสมือนองค์ประกอบพื้นฐานที่มีความสำคัญในการเรียนอย่างยิ่ง ผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้รักในการสอน เรียนรู้อยู่เสมอและนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิจิตร ศรีสอ้าน (2518 : 25) กล่าวว่า การเรียนที่พึงปรารถยานั้น คือ การเรียนที่ผู้เรียนจะสร้างวิชาความรู้ขึ้นเอง มีวิธีจัดระเบียบของตนเอง ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จึงจะต้องมีความพร้อมเกิดขึ้น ทั้งผู้สอน ผู้เรียน และสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนจึงจะประสบผลสำเร็จได้

การสอนเป็นเทคนิคอันหนึ่งที่จะช่วยให้ประสาธสัมพันธ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนตื่นตัว เกิดความรู้สึกรู้จักคิด เกิดการสังเกต เปรียบเทียบ ทำให้เกิดสติปัญญา แต่ทั้งนี้ต้องมีใช้เกิดจากการกระทำจากผู้สอนฝ่ายเดียว จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เรียนด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

การสอนที่ประสบความสำเร็จจะต้องขึ้นอยู่กับตัวผู้สอน คือ อาจารย์ผู้สอนเป็นสำคัญที่จะใช้วิธีการอย่างไรในการนำผู้เรียนให้ได้รับความรู้ เชฟฟิลด์ (Sheffield 1974 : 82) ได้ศึกษาลักษณะการสอนที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของผู้เรียน คุณสมบัติที่พึงประสงค์กล่าวถึงมากที่สุด 10 อันดับแรก ประกอบด้วย

1. มีความสามารถ และรอบรู้ในวิชาที่สอน
2. เตรียมการสอนมาอย่างดีและเป็นขั้นตอน
3. เนื้อหาวิชาสัมพันธ์กับชีวิตจริง และสามารถนำไปปฏิบัติได้
4. กระตุ้นและให้กำลังใจนักเรียนในการถามและการแสดงความคิดเห็น
5. มีความกระตือรือร้นในวิชาที่สอน
6. เข้าพบได้สะดวกและมีความเป็นกันเอง
7. มีส่วนเกี่ยวข้องในความก้าวหน้าของนักเรียน
8. มีอารมณ์ขัน
9. ใจดีและให้ความอบอุ่นแก่นักเรียน
10. สามารถใช้เครื่องช่วยสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรเบิร์ต เอ ลูด (อ้างถึงใน ขุนตา นพคุณ 1972 : 117) กล่าวว่า คุณลักษณะ
ทั่วไปของผู้สอนที่ดีนั้น ควรมีลักษณะดังนี้

1. รู้เนื้อหาอย่างดี
2. มีทักษะในการสอน หรืออีกนัยหนึ่งมีความสามารถในการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน
3. มีความสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเห็นคุณค่าว่าผู้เรียนนั้นเป็นบุคคล
น่าสนใจและเป็นบุคคลที่ยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงได้เสมอ

ผู้เรียน

การจัดการศึกษาให้กับใครได้ดั่งนั้น จำเป็นต้องรู้จักคนที่เราให้การศึกษา ก่อน ซึ่งใน
เรื่องนี้หลักการศึกษาและหลักการเรียนการสอนได้ยอมรับ และเห็นความสำคัญมานานแล้ว การทำ
ความรู้จักและศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษานั้นโดยทั่วไปจะมีจุดมุ่งหมายหลัก 3 ประการ คือ
(2525 : 194)

1. ศึกษาเพื่อ เป็นผู้รู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา
2. ศึกษาเพื่อ เป็นผู้จัดบริการให้นิสิตนักศึกษา
3. ศึกษาเพื่อ เป็นผู้สอนนิสิตนักศึกษาที่ดี

กิจกรรมการเรียนการสอน

นอกจากผู้สอนจะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญในการเรียนการสอนแล้ว การจัด
การเรียนการสอนนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะจะมีผลกระทบโดยตรงถึงประสิทธิภาพของ
หลักสูตรด้วย (สมิตร คุณานุกร 2520 : 136) กานเย และ บริกส์ (Gagne and Briggs
1974 : 303 - 318) ได้กล่าวถึงการดำเนินกิจกรรมการสอนของบทเรียนแต่ละครั้งนั้น ผู้สอน
ควรได้จัดเหตุการณ์ในการเรียนการสอนต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การเรียกความสนใจและควบคุมความตั้งใจ ได้แก่ การเปลี่ยนสิ่งเร้าใช้สิ่งที่ยั่ว
ความสนใจ ใช้คำถามให้คิด ใช้สิ่งที่เคลื่อนไหว เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์
2. ทบทวนถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปแล้วอันเป็นพื้นฐานของสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่
3. ทบทวนถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้ เรียนรู้ไปแล้ว อันเป็นพื้นฐานของสิ่งที่จะ เรียนรู้ใหม่
4. เสนอสิ่งเร้าในการเรียนการสอนใหม่

5. ชี้แนะการเรียนรู้แก่ผู้เรียนด้วยกิจกรรม มิใช่เป็นการบอกคำตอบ แต่เป็นการนำทางให้คิดได้ถูกต้อง

6. ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่แสดงว่าได้เกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้วออกมา

7. แจงผลการแสดงพฤติกรรมกลับไปให้ผู้เรียนทราบเพื่อแก้ไข

8. วัดและประเมินผลและแจ้งให้ผู้เรียนรู้ผล

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้จดจำสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วและสามารถถ่ายโยงไปสู่สิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่ได้

คิบเลอร์ (Kibler et al. 1974 : 73-79) ได้เสนอแนะหลักการในการจัดการเรียนการสอนเอาไว้ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนการเรียนรู้ ก่อนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ผู้เรียนควรจะได้มีความรู้ อันถือว่าเป็นพื้นฐานที่จำเป็นมาก่อน เพื่อผู้เรียนจะได้ทราบว่าความรู้เดิมอะไรบางอย่างที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ และความรู้เดิมอะไรบางอย่างที่อาจมาขัดขวางการเรียนรู้ใหม่

2. การจูงใจ ผู้เรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าหากเขามีความสนใจในสิ่งที่ถูกนำมาให้เขาเรียน การเลือกเนื้อหา การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม จะเป็นการเพิ่มความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้

3. การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นพฤติกรรมปลายทางเป็นแบบอย่าง จะมีส่วนทำให้เขาเกิดการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นตามไปด้วย

4. การตอบสนองอย่างมีชีวิตชีวา กิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนควรเป็นเรื่องของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้จากสิ่งที่เขาได้ลงมือกระทำเอง

5. การแนะนำ ในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่ ผู้เรียนควรจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือจนกระทั่งเขาสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้เองตามลำพัง

6. การฝึกปฏิบัติ ในการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนควรจะได้รับโอกาสที่จะฝึกปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เรียนรู้ใหม่บ่อย ๆ ครั้ง

7. การแจงผลกลับให้ทราบ การเรียนรู้ใหม่แต่ละครั้งนั้นผู้เรียนควรจะได้รับทราบผลของการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานของเขาโดยทันที และถ้าเป็นการปฏิบัติงานที่ได้ผลดี การให้รางวัลจะเป็นตัวเสริมแรงทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเช่นนี้อีก

8. การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ การเรียนการสอนควรลำดับขั้นให้ผู้เรียนเรียนจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยาก หรือจากใกล้ตัวไปยังสิ่งไกลตัว เพื่อมิให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้

9. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ฉะนั้นประสบการณ์ที่จะจัดให้แก่ผู้เรียนจะต้องจัดให้ลักษณะที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการที่เขาถนัด และในอัตราที่เหมาะสมกับความสามารถ

10. พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่า ทักษะในการกระตุ้นความสนใจ การอธิบาย การให้คำแนะนำ การใช้ตัวเสริมแรง ตลอดจนการบริหารห้องเรียน ล้วนแต่มีผลทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพแตกต่างกันออกไปทั้งสิ้น

การประเมินผลการเรียนการสอน

การประเมินผลเป็นการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่สอน เพื่อประเมินว่าผู้เรียนเข้าใจถูกต้องหรือไม่ หรือเข้าใจมากน้อยเพียงไร บรรลุตามจุดประสงค์ของการสอน หรือไม่มีอะไรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนได้รับทราบร่วมกัน ผู้เรียนก็จะได้รู้พัฒนาการในเรื่องการเรียนของตน และปรับปรุงแก้ไข ผู้สอนที่รู้ที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป การประเมินผลก็อาจจะใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง เช่น การสังเกต การทดสอบ การตั้งคำถาม การพูดคุย ฯลฯ เป็นต้น

สุจินต์ วิชาวชิรานนท์ (2523 : 228) ได้กล่าวถึงการประเมินผล มี 3 ระยะ

ด้วยกัน คือ

1. การประเมินผลก่อนการเรียนการสอน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน
2. การประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเรียนรู้ถูกต้องในแต่ละขั้นตอนหรือไม่
3. การประเมินผลหลังจากจบการเรียนการสอน เป็นการประเมินผลเพื่อสรุปว่าการเรียนการสอนในบทเรียนนั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

นอกจากนี้ผู้สอนและผู้เรียนควรร่วมมือกันในด้านการประเมินผล ไม่ใช่ผู้สอนเป็นผู้จัดการทุกอย่างเพียงผู้เดียว ครูควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดดำเนินการเรียนต่าง ๆ และการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร (สุนทร โคตรบรรเทา)

หลักสูตรและการเรียนการสอนวิชา นิเทศศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการเปิดสอนวิชา นิเทศศาสตร์ขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีดังนี้
(สวบิต ๒๕๑๗ : ๖)

1. เพื่อให้การศึกษาที่เป็นความรู้เฉพาะด้านแก่นิสิตในสาขาวิชา นิเทศศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย การหนังสือพิมพ์ การสื่อสารมวลชน การประชาสัมพันธ์ วาทยุทธศาสตร์และสื่อสาร การแสดง รวมทั้งความรู้ทางด้านการวิจัยทางนิเทศศาสตร์ขั้นพื้นฐาน โดยเน้นหนักทั้งในด้านวิชาการ และปฏิบัติการ
2. เพื่อทำการสอนวิชา นิเทศศาสตร์ให้แก่นิสิตคณะอื่น ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อปรับปรุงการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ให้มีความก้าวหน้า ทันสมัย และกว้างขวาง ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ
4. เพื่อผลิตกำลังคน เป็นกำลังในอันที่จะส่งเสริมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมใน ประเทศไทย
5. เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ และสามารถศึกษา เพื่อทำปริญญาต่อในระดับสูงขึ้น ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
6. เพื่อเปิดบริการฝึกอบรมแก่นักวิชาการในสาขาต่าง ๆ และผู้ประกอบอาชีพทางด้าน นิเทศศาสตร์ให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและเทคนิคที่ทันสมัยของการติดต่อสื่อสาร
7. เพื่อส่งเสริมงานในด้านการค้นคว้าวิจัย โดยจัดตั้งศูนย์วิจัยนิเทศศาสตร์ขึ้นในคณะ เพื่อทำการค้นคว้าและวิจัยงานทางด้านนี้ และเผยแพร่ผลงานค้นคว้าวิจัยสู่สาธารณะ

อนึ่ง สังคมไทยเป็นสิ่งคมการค้าเสรีในเชิงเศรษฐกิจ ธุรกิจเกี่ยวกับการค้าเคลื่อนไหวเร็ว ผลผลิตของ "นิเทศศาสตร์" จึงต้องรู้ความเป็นไปของธุรกิจทางการค้า รู้วิธีการ กระบวนการ ทางการตลาด ในขณะเดียวกันก็ต้องให้แนวคิดในด้านคุณธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม ไปพร้อมกันด้วย

การเรียนการสอนวิชา นิเทศศาสตร์ของทุกสถาบัน มีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ และประสบการณ์ ซึ่งจะสามารถออกไปประกอบอาชีพทางด้านสื่อสารมวลชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ บรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ การเรียนการสอนในสาขานี้ จึงเป็นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
จ่า นง วิบูลย์ศรี (2517 : 8) กล่าวว่า ในด้านทฤษฎีนั้นได้ยึดวิธีการสอนแบบ Interdisciplinary Approach และ Problem Oriented Approach ส่วนในด้านปฏิบัตินั้นได้เน้นวิธีวิจัยแบบ วิทยาศาสตร์ (Scientific Research) เป็นหลัก

วิชา นิเทศศาสตร์ เป็นทั้งศาสตร์ คือ มีทฤษฎีที่ต้องเรียนรู้ และเป็นทั้งศิลป์ คือ ต้องอาศัย ศิลปะและความชำนาญในการปฏิบัติ จากนั้น จึงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์รวมศูนย์เข้าสู่เป้าประสงค์ ที่สำคัญที่สุดของการสื่อสาร คือ จะต้องสามารถทำให้ผู้รับสาร เข้าใจสิ่งที่เรามอบแก่เขาอย่างถูกต้อง ทุกประการ

สวนิต ยมาภัย (2526 : 2) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การศึกษาทางวิชาชีพนิเทศศาสตร์นี้ มีลักษณะคล้ายกับการศึกษาในสาขาวิชาแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ หรือสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งต้องมีความแข็งแกร่งเชิงทฤษฎี และทักษะเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ ขอบข่ายและเนื้อหา สาระของวิชา นิเทศศาสตร์ ยังเป็นการนำเอาวิชาการทางด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา ประยุกต์ ใช้กับ เทคนิควิชาการทางการด้านการสื่อสารมวลชนซึ่งยังขาดการพัฒนาวิชาการของตนเอง นิเทศศาสตร์ อาจถูกจัดเป็น "ศาสตร์" หรือเป็นเพียง "สาขาวิชา" ก็ได้ และในการที่ต้องอาศัยพื้นความรู้ ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์มาเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า นิเทศศาสตร์มีลักษณะของ "ประยุกต์วิทยา" อย่างชัดเจน (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ 2530 : 61)

เมื่อวิชา นิเทศศาสตร์ เป็นทั้งศาสตร์และศิลปะผสมผสานกันเป็นทั้งวิชาชีพ มีการเรียน การสอนตามทฤษฎีซึ่งมักเป็นทฤษฎีจากประเทศตะวันตก อีกทั้งยังมีการฝึกภาคปฏิบัติเป็นหัวใจ สำคัญของการศึกษาอีกด้วย มียกุล เลาว์ณศิริ (2530 : 5) กล่าวว่า วิชาที่คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน เปิดทำการสอนอยู่นั้นประมาณร้อยละ 75 เป็นวิชาที่ต้องมีภาคปฏิบัติ และเมื่อ เป็นเช่นนี้ในการฝึกภาคปฏิบัตินั้นนอกจากจะฝึกการปฏิบัติโดยสถาบันแล้ว ยังมีการส่งผู้เรียนออก ฝึกทักษะและประสบการณ์กับหน่วยงานภายนอกอีกทางหนึ่งด้วย (ประจวบ อินอ้อด 2521 : 647) เพื่อ เป็นการ เรียนรู้และ เปิดโอกาสให้ฝึกงานกับหน่วยงานทางนิเทศศาสตร์โดยตรงก่อนจะจบการศึกษา

สำหรับการเรียนการสอนวิชา นิเทศศาสตร์ ครูณี ทวีวรักษ์ และ กันทิมา ณะโสภณ (2527 : 9-10) ได้กล่าวว่า การฝึกภาคปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนิสิตอย่างยิ่ง เพราะจะช่วย ให้การ เรียนรู้ในหลักทฤษฎีเข้าใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรเพิ่มชั่วโมงภาคปฏิบัติ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาจะได้ มีความชำนาญและมีทักษะเพียงพอ เวลาออกไปประกอบอาชีพต่อไป

การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนสาขาวิชา นิเทศศาสตร์นั้น มีความจำเป็นจะต้องสนอง ตลาดวิชาชีพอย่างใกล้ชิด ถึงแม้ว่าเวลานี้จะมีการเปิดหลักสูตรสาขา นิเทศศาสตร์กันมากขึ้นก็ตาม แต่มิใช่หมายความว่าเปิดหลักสูตรนี้มากเกินความต้องการ เมื่อมีการผลิตบุคลากรสาขานี้มากขึ้น ย่อมเกิดการแข่งขันกันซึ่งนำไปสู่การปรับคุณภาพ หลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

อยู่เสมอ แม้ในหัวข้อวิชาเดียวกันแต่สอนในช่วงมีที่แตกต่างกันก็ตาม (ประจวบ อินออด).
2530 : 647-648)

นันทวัน สุชาโต (2529 : 14 - 17) กล่าวว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในทุกสถาบัน มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากทั้งในด้านแนวทางการจัดการศึกษาและสาระทางวิชาการ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรทางด้านวิชาชีพ ซึ่งมีแนวโน้มในการจัดหลักสูตรที่เน้นความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น หลักสูตรจำเป็นต้องมีการปฏิรูปให้มีความเกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม และ เอื้อประโยชน์ต่อ ความสำคัญเป็นเบื้องต้น และความต้องการด้านอื่น ๆ ของสังคม โปรแกรมการศึกษาควรมุ่งสู่ บทบาทโดยตรงของการสร้างนักรับสารที่ไม่ว่าเพียงแต่มีความรู้เป็นเยี่ยมในทางวิชาชีพ หากแต่ ยังมีความเข้าใจในสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมไทย เนื้อหาสาระของหลักสูตรควรเป็น การทำทนายอย่างเพียงพอในการเตรียมบัณฑิตประเภทใหม่ ซึ่งสามารถปฏิบัติงาน เพื่อช่วยหน่วยงาน พัฒนาทั้งของรัฐและเอกชน ค่าราคาสอนต้องผลิตขึ้นจากข้อมูลของท้องถิ่น เพื่อสะท้อนถึงสภาพแวดล้อม ทางสังคมและเศรษฐกิจของสังคมไทย มากกว่าจะเป็นสิ่งที่ค้นพบจากสังคมและวัฒนธรรมตะวันตก

โครงสร้างหลักสูตรวิชาชีพนิเทศศาสตร์

หลักสูตรนิเทศศาสตร์เป็นหลักสูตรวิชาชีพ ไพฑูรย์ สินลาวัฒน์ (2524 : 28) กล่าวว่า หลักสูตรวิชาชีพเป็นหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนา และการจัดการศึกษา เพื่อให้ ผู้เรียนได้สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ในการจัดการเรียนการสอนสถาบัน การศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจในเรื่องโปรแกรมการศึกษา เช่น การจัดลำดับตามความ จำเป็นก่อนหลัง ซึ่งเป็นพื้นฐานการเรียนการสอนซึ่งกันและกัน และปรับเปลี่ยนเป็นวิชาชีพให้ สมบูรณ์แบบ การให้ความสนใจในเรื่องการพิจารณาบุคคลที่เข้ามาศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้เข้มข้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ และสนใจจนถึงกระทั่งการ ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วได้ประกอบอาชีพตาม เป้าหมายหรือไม่

โครงสร้างหลักสูตรวิชาชีพนิเทศศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาดัง ๆ มีลักษณะการจัด หลักสูตรการเรียนการสอนที่คล้ายกัน คือ มุ่งให้การศึกษารอบแก่ผู้เรียนทั้งในด้านความรู้กว้าง และความรู้สึกเฉพาะสาขา มีการจัดหมวดวิชาใหญ่ ๆ คือ

1. หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Studies) วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ มีทัศนคติกว้างขวางรอบตัว สามารถเข้าใจถึงสถานภาพของตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางวัฒนธรรม และสามารถตระหนักถึงความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องของวิทยาการทั้งหลายในสาขาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และภาษา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นปัจจัยเสริมสร้างทางปัญญา ความคิด วิจารณญาณ ส่วนบุคคลอันจะเป็นประโยชน์ แก่ผู้เรียน ทั้งในด้านการเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษา วิชาชีพในระดับสูงขึ้น และในด้านการนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

2. หมวดวิชานิติศาสตร์ หรือหมวดวิชาชีพ ประกอบด้วย วิชาชีพพื้นฐาน (กลุ่มวิชาแกน) วิชาชีพเฉพาะภาควิชาของสาขาต่าง ๆ (กลุ่มวิชาบังคับและกลุ่มวิชาเลือก) มีการจัดกลุ่มวิชาที่เป็น วิชาความรู้เบื้องต้น หลักหรือทฤษฎี และวิชาทางด้านปฏิบัติ บางวิชาประกอบด้วยทฤษฎีและภาค ปฏิบัติอยู่ในวิชาเดียวกันเป็นต้น (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ 2530 : 62)

3. หมวดวิชาที่ไม่ใช่วิชานิติศาสตร์ (กลุ่มวิชาโท วิชาเสริม หรือวิชาเลือกเสรี) วิชาในหมวดนี้ส่วนใหญ่เป็นการเสริมสร้างความรู้ในวิชาเอก หรือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับความสนใจนอกเหนือไปจากวิชาเอก ซึ่งผู้เรียนอาจลงเรียนวิชาต่าง สาขาของคนก็ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างหลักสูตรสาขาวิชานิเทศศาสตร์

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา / สาขาวิชา	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป		หมวดวิชาชีพพื้นฐาน	หมวดวิชาชีพเฉพาะภาควิชา			หมวดวิชา	หน่วยกิต
	บังคับ	เลือก	บังคับ	บังคับ	เลือก	เสริม	เลือกเสรี	รวม
การหนังสือพิมพ์	42	15	33	27	8	18	6	149
การกระจายเสียง	42	9	33	25	16	21	6	149
การภาพยนตร์และภาพนิ่ง	42	9	33	27	10	21	6	145
การประชาสัมพันธ์	42	15	33	20	12	18	6	146
การโฆษณา	42	15	33	22	9	18	6	145
วาทวิทยายา	42	15	33	-	30	18	6	144
สื่อสารการแสดง	42	15	33	17	13	18	6	144

ที่มา : หลักสูตรคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2530 หน้า 4

ศูนย์วิทยุทัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กลุ่มวิชา	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	วิชาบังคับ					วิชาเลือกเสรี หรือวิชาโท	รวม
		ในคณะ	บังคับกลุ่มวิชา		ฝึกงานภายนอก	นอกคณะ		
			บังคับ	เลือก				
สื่อสาร	30	36	9	15	3	18	24	135
หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์	30	36	15	9	3	18	24	135
วิทยุและโทรทัศน์	30	36	12	12	3	18	24	135
โฆษณา	30	36	15	9	3	18	24	135
ประชาสัมพันธ์	30	36	15	9	3	18	24	135
ภาพยนตร์	30	36	9	15	3	18	24	135

ที่มา : คู่มือการศึกษาชั้นปริญญาตรี ปีการศึกษา 2532 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 455

ศูนย์วิจัยทั่วไป
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ภาควิชา	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	หมวดวิชาชีพ				รวม	
		กลุ่มวิชาแกน	กลุ่มวิชาบังคับสาขา		กลุ่มวิชาโท		กลุ่มวิชาเลือกเสรี
			บังคับ	เลือก			
การประชาสัมพันธ์	58	24	37	-	15	6	140
วารสารศาสตร์	58	24	37	-	15	6	140
การโฆษณา	58	24	37	-	15	6	140
ศิลปะการแสดง	58	24	31	6	15	6	140

ที่มา : ระเบียบการและหลักสูตรการศึกษา 2532-2533 มหาวิทยาลัยกรุงเทพ หน้า 148-155

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชานิติศาสตร์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สถาบันการศึกษา	วิชาพื้นฐานทั่วไป		วิชาชีพพื้นฐาน วิชาแกน	วิชาบังคับเฉพาะภาควิชา		วิชาเลือกเสรี	รวม
	บังคับ	เลือก		วิชาเอก	วิชาโท		
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	42	9-15	33	30-41	18-21	6	144-149
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	30	18	36	27	-	24	135
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	58	-	24	37	15	6	140

- หมายเหตุ
1. วิชาพื้นฐานทั่วไป เลือกของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หมายถึง วิชาเลือกนอกคณะในกลุ่มวิชาบังคับ
  2. วิชาฝึกงานภายนอกของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3 หน่วยกิต นับหน่วยกิตรวมอยู่ในวิชาเอก
  3. วิชาเลือกเสรีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หมายถึง วิชาโท หรือวิชาเลือกเสรี
  4. วิชาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยกรุงเทพ อนุญาตให้นักศึกษาเลือกเรียน โท จากต่างคณะวิชาได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และหากพิจารณาในรายละเอียดของโครงสร้างของหลักสูตรทางด้านวิชาพื้นฐานทั่วไป จะพบว่า วิชาพื้นฐานทั่วไปเป็นลักษณะแนะนำความรู้เบื้องต้นทางวิชาต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ ความมากน้อยของจำนวนหน่วยกิต มิได้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรนั้น ๆ เป็นหลักสูตรที่เน้นทางด้านวิชาการ หรือทางด้านวิชาชีพ จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ตามคู่ไปด้วย คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และลักษณะเฉพาะของสาขาวิชาในทศศาสตร์ ซึ่งสำหรับการจัดกลุ่มวิชา ทางนิเทศศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ นั้น มีการจัดกลุ่มวิชาที่เป็นความรู้เบื้องต้น หลักหรือ ทฤษฎีและวิชาทางด้านปฏิบัติ หรือบางวิชาประกอบด้วยทฤษฎีและปฏิบัติอยู่ในวิชาเดียวกันอีกด้วย

ปัญหาการศึกษาของสาขาวิชาในทศศาสตร์

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการศึกษาสาขาวิชาในทศศาสตร์และการขยายตัวของ ระบบการสื่อสาร ในสังคมทำให้มีความต้องการนักนิเทศศาสตร์ในแขนงและระดับต่าง ๆ สำหรับ ปฏิบัติงานด้านการสื่อสาร ทั้งในองค์การเอกชนและในองค์การวิชาชีพอิสระ ทำให้เกิดปัญหาด้าน การศึกษาขึ้น ปัญหาต่าง ๆ มีดังนี้คือ

1. ปัญหาด้านบุคลากรผู้สอน ผู้ผ่านการศึกษามากกว่าร้อยละ ๖๐ ประกอบอาชีพที่มี รายได้และทำหาความสามารถในภาคเอกชนกันมาก
2. ปัญหาด้านอัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เนื่องจากการขยายตัว ของการศึกษาสาขาวิชาในทศศาสตร์เป็นไปอย่างรวดเร็วไม่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านผู้สอน กอปรกับ ผู้สอนสาขาที่มีอัตราการเปลี่ยนงานจากภาคการศึกษาไปสู่ภาคเอกชนสูง ทำให้อัตราส่วนระหว่าง ผู้สอนและผู้เรียนไม่เหมาะสม อีกทั้งผู้สอนที่มีวุฒิใหม่ ๆ ประสบการณ์ยังมีไม่มากนัก ทำให้คุณภาพ ของการศึกษาเริ่มมีปัญหา ต้องเชิญบุคลากรภายนอกที่มีประสบการณ์มาช่วยในเรื่องการเรียนการสอน
3. ปัญหาด้านการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนสาขาวิชาในทศศาสตร์จำเป็นต้อง ให้สอดคล้องกับความต้องการของวงการวิชาชีพ หลักสูตรจำเป็นต้องปรับอยู่เสมอเพื่อคุณภาพของบัณฑิต การที่จะผลิตบุคลากรโดยเตรียมการล่วงหน้าให้มีคุณภาพเหมาะสม เจาะกับตลาดอย่างสมบูรณ์นั้น เป็นไปได้ค่อนข้างยาก
4. ปัญหาด้านทักษะของบุคลากรที่ผลิตได้ การเรียนการสอนนั้นมีทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะการฝึกภาคปฏิบัติ เป็นหัวใจของการศึกษาสาขาวิชาชีพนี้ ในบางแขนงวิชา ต้องอาศัยอุปกรณ์การฝึกซึ่งเป็นอุปสรรคมากเนื่องจากความไม่เพียงพอและพร้อม ซึ่งปัญหานี้

อาจกระทบต่อการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษาได้ ถึงแม้จะใช้การพึ่งพาอาศัยฝึกงานกับองค์การภายนอกก็ตาม แต่ก็สามารถทำได้ในขอบเขตจำกัดเท่านั้น เพราะนิสิตนักศึกษามีจำนวนมากขึ้นทุกปี คุณภาพหรือทักษะที่ได้จากการฝึกงานอาจไม่ทั่วถึงหรือเข้มข้นอย่างแต่ก่อน

5. ปัญหาด้านอาชีพของบุคคลากร ปัจจุบันยังไม่สามารถกล่าวได้ว่ามีบัณฑิตตกงาน อาจมีบ้างที่ใด้งานไม่ถูกใจ บุคลากรที่จบออกมาต้องล้างภาพพจน์บางอย่างออกไปบ้าง เช่น ควรประกอบอาชีพส่วนตัวโดยไม่จำเป็นต้องเป็นลูกจ้างใคร เป็นต้น

ปัญหาด่าง ๆ 5 ประการนี้ เป็นเพียงสิ่งที่ใช้สำหรับวัดและทดสอบการเรียนการสอนในแต่ละสถาบันว่า สามารถปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เผชิญหน้าได้มากน้อยหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด ปัญหาไม่ได้เป็นอุปสรรคเสมอไปแต่ปัญหาจะช่วยให้เกิดสติปัญญาที่จะหาแนวทางใหญ่ ๆ อยู่เสมอ (ประจวบ อินออด 2531 : 646 - 650)

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกเข้าศึกษาและการประกอบอาชีพโดยทั่วไป

การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกศึกษา หรือเลือกประกอบอาชีพนั้น เกี่ยวพันกับความสนใจ ความถนัด ความสามารถ สติปัญญา ครอบครั้ว ฐานะทางเศรษฐกิจ และองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายด้าน การศึกษาและการเลือกอาชีพเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เพราะการที่บุคคลจะเลือกประกอบอาชีพใด บุคคลนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึง การเลือกเรียนในสาขาวิชาที่จะนำไปประกอบอาชีพนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการในการประกอบอาชีพของคน (Dobbins 1969 : 2793)

อย่างไรก็ตาม ความสนใจนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกและทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (Berdie and others, cited by Barak 1981 : 2) ดังจะเห็นได้จาก การที่บุคคลมีความสนใจแตกต่างกัน จะมีผลทำให้บุคคลเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพแตกต่างกันด้วย (Darley and Hagenah, cited by Barak 1981 : 3) เพราะความสนใจเป็นตัวกำหนดทิศทางของความพยายามและกิจกรรม (Super, cited by Kuder 1975 : 43) และการที่บุคคลมีความสนใจในอาชีพใดอาชีพหนึ่งจะทำให้บุคคลนั้นเกิดแรงจูงใจ และมีความพยายามในการเรียนและการทำงานในอาชีพนั้น ซึ่งเหตุจูงใจนี้อาจเกิดได้จากสิ่งเร้าหรือมูลเหตุจูงใจทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้น (ดวงเดือน พันธมนาวิน 2518 : 18-19)

มาสโลว์ (Maslow) ได้ตั้งทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับเหตุจูงใจไว้ และเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายว่า มูลเหตุจูงใจอันสำคัญของบุคคล คือ ความต้องการ (Needs) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการอยู่ตลอดเวลา และความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองหรือมีความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว บุคคลนั้นย่อมจะแสวงหาความต้องการในสิ่งอื่นต่อไปอีก ความต้องการของมนุษย์จะ เป็นไปในลักษณะจากต่ำไปหาที่สูงที่เรียกว่า ลำดับชั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือ เมื่อความต้องการชั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการในชั้นสูงก็จะตามมา (B.Hicks, Herbert 1976 : 234-240)

ลำดับชั้นความต้องการของ มาสโลว์ แบ่งออกเป็น 5 ชั้น คือ (Maslow 1954:80-92)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
2. ความต้องการด้านความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เป็นความต้องการเพื่อให้ตนเองมีความปลอดภัย และมีความมั่นคงทางฐานะ เศรษฐกิจ และงานอาชีพ
3. ความต้องการของด้านสังคมและการเป็นเจ้าของ เป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมมีความต้องการเพื่อน เช่น การเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์การหรือสมาคมต่าง ๆ
4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม เป็นความต้องการมีเกียรติยศ มีฐานะดีในสังคมได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลทั่วไป
5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ (Self Actualization or Self Realization Needs) ความต้องการนี้ นับเป็นความต้องการให้บรรลุสำเร็จในสิ่งที่ใฝ่ฝันไว้

อย่างไรก็ตามทฤษฎีของมาสโลว์ก็ยังมีข้อบกพร่องบางประการ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการในระยะหนึ่ง เมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงจะปรากฏเด่นชัดขึ้นในความรู้สึกของคนและเมื่อความต้องการระดับใดได้รับการตอบสนองจนพอใจแล้ว มันก็ยังมีอิทธิพลอยู่ในตัวมนุษย์มีหมดสิ้นความต้องการแต่ละระดับคาบเกี่ยวกันอยู่เสมอ (Overlapping) ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องมูลเหตุจูงใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น (Krech 1962 : 77)

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีอีกทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งได้ขยายความทฤษฎีของ มาสโลว์ในด้านความต้องการของบุคคลให้ชัดเจนเพิ่มขึ้นในประเด็นที่ว่า หากบุคคลเกิดความต้องการพร้อม ๆ กันในหลายสิ่ง บุคคลนั้นจะเลือกปฏิบัติอย่างไร ทฤษฎีนี้ได้แก่ ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ วรูม (Vroom 1970 : 91-103) จากการที่วรูมได้ศึกษาถึงจิตวิทยาของบุคคลในองค์การ และพบว่าสิ่งที่บุคคลจะกระทำสิ่งใดก็ตาม มักจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1. ผลตอบแทนที่ได้รับ
2. ความพอใจหรือความไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ผลตอบแทนที่ได้รับ เมื่อ เปรียบ เทียบกับผู้อื่น
4. โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง

ความพอใจต่อสิ่งเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นหากได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น และความพอใจจะลดลงหากได้รับผลตอบแทนลดลง จิตวิทยาของบุคคลในองค์การที่วรูมทำการศึกษานี้เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติของบุคคลในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังของวรูม ทฤษฎีดังกล่าว วรูม (Vroom 1964 : 204-209) ได้เสนอไว้ว่า การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกปฏิบัติอย่างไร เมื่อเกิดความต้องการพร้อม ๆ กันหลายสิ่งนั้น เขาจะต้องอาศัยการพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ

1. พิจารณาถึงคุณค่าของเป้าหมาย
2. พิจารณาถึงจุดหมายของสิ่งที่คาดหวัง

ความสัมพันธ์ทั้ง 2 ประการที่เป็นกระบวนการในการตัดสินใจของแต่ละบุคคลในการที่จะเลือกกระทำหรือเลือกไม่กระทำ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความต้องการและมูลเหตุจูงใจ มีความสัมพันธ์คือเนื่องกัน แรงจูงใจที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาได้ นั้น มีมูลเหตุมาจาก ความต้องการของมนุษย์ แรงจูงใจนี้ เกิดขึ้นได้ทั้งจากความต้องการของตนเอง และได้รับสิ่งเร้าจากภายนอก จึงกล่าวได้ว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะมีแรงจูงใจ และแรงจูงใจนี้เกิดขึ้นเพราะมนุษย์ได้รับสิ่งจูงใจด้านต่าง ๆ กัน แสดงให้เห็นว่า สิ่งจูงใจมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์

สำหรับการประกอบอาชีพจะสนองความต้องการได้เพียงใด ขึ้นกับการตัดสินใจเลือกอาชีพ ถ้าเลือกอาชีพได้เหมาะสมก็จะมีแนวโน้มว่าประสบความสำเร็จในชีวิต ถ้าไม่เหมาะสมจะมีผลต่อสุขภาพจิต เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ความสามารถในการเลือกอาชีพของแต่ละคน

แตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับส่วนประกอบหลายอย่าง เช่น เพศ วัย ความคิด ประสบการณ์ เป็นต้น การตัดสินใจประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประกอบผลสำเร็จนั้น เป็นเรื่องที่ทำความลำบากให้แก่บุคคลมาก ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมีผู้ศึกษากันไว้อย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยขอล่าวถึงเพียงบางทฤษฎี เพื่อนำมาเป็นรากฐานในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินซ์เบิร์ก และ ของซูเปอร์ ทฤษฎีของฮอพอค

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินซ์เบิร์ก

กินซ์เบิร์ก (Ginzberg 1966 : 47-57) ได้ศึกษาพัฒนาการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลกับกลุ่มตัวอย่างในระดับอายุต่าง ๆ กัน และพัฒนาเป็นทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพขึ้น หอสรุปได้ว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ได้พัฒนาต่อเนื่องกัน ในแต่ละขั้นของกระบวนการ มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอายุของแต่ละบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย มิใช่การตัดสินใจเพียงครั้งเดียว แต่เป็นการตัดสินใจที่เป็นลำดับต่อเนื่องกัน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกอาชีพตามทฤษฎีของกินซ์เบิร์ก มี 3 ประการ คือ

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการ (Process)
2. กระบวนการเลือกอาชีพจะย้อนกลับหลังไม่ได้ (Irreversible)
3. การเลือกอาชีพจะมีการประนีประนอมขั้นสุดท้ายระหว่างความสามารถ

ความสนใจและความเป็นจริงของสภาพแวดล้อม (Compromise)

กินซ์เบิร์ก (Ginzberg, cited by Osipow 1973 : 84-88) ได้แบ่งช่วงการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะความเพ้อฝัน (Fantasy Period) อยู่ในช่วงอายุก่อน 11 ปี การเลือกอาชีพระยะนี้เป็นการเลือกตามที่ตนเองต้องการเพียงด้านเดียว ยังไม่สามารถที่จะประมาณความสามารถหรือโอกาสและขอบของความจริงได้

2. ระยะทดลองเลือกอาชีพ (Tentative Period) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11 - 17 ปี การเลือกอาชีพระยะนี้ แสดงถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเกี่ยวกับปัญหาของการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต คำนิยามถึงอนาคตมากกว่าปัจจุบัน ระยะนี้การเลือกยังเป็นการเลือกที่ยึดองค์ประกอบเกี่ยวกับตัวเองอยู่ เช่น คำนิยามถึงความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง คนส่วนมากจะมีระยะการเลือกสูงสุดอยู่แค่นี้ ในระยะนี้แบ่งเป็นชั้นย่อย ๆ ได้ 4 ชั้น คือ

2.1 การเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสนใจ (Interest Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11 - 12 ปี การเลือกในรยะนี้จะอยู่ในรูปของความสนใจและส่วนมากจะสัมพันธ์กับความปรารถนาในระยะความเพ้อฝัน (Fantasy Period)

2.2 การเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถของตนเอง (Capacity Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13 - 14 ปี การเลือกในรยะนี้จะคำนึงถึงความสามารถโดยการประเมินความสามารถของตนเอง และพิจารณาเลือกอาชีพโดยใช้ความสนใจและความสามารถของตนเองเป็นหลักในการพิจารณา

2.3 การเลือกอาชีพโดยพิจารณาจากค่านิยม (Value Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15 - 16 ปี การเลือกในรยะนี้จะคำนึงถึงค่านิยมของตนเองด้วย ช่วงนี้ค่านิยมจะมีความสำคัญมากกว่าความสนใจ ความสามารถ

2.4 ระยะของการเปลี่ยนแปลง (Tentative Period) อายุ 17 ปี เป็นช่วงสุดท้ายของรยะนี้ โดยทั่วไปเด็กจะสุขุมขึ้น จะมีการประนีประนอมกันระหว่าง ความสนใจ ความสามารถ ค่านิยม เขาจะตระหนักได้ว่า การตัดสินใจของเขาจะเป็นผลต่อเนื่องไปในอนาคตของเขาด้วย

3. ระยะของความเป็นจริง (Realistic Period) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 17 ปี ถึงวัยผู้ใหญ่ รยะนี้บุคคลจะยอมรับเอาความจริงในสิ่งแวดล้อมเข้ามามีอิทธิพลต่อการเลือก การเลือกจะเป็นการประนีประนอม (Compromise) ระหว่างความต้องการของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นไปได้ รยะนี้แบ่งออกเป็นขั้นต่าง ๆ คือ

3.1 ระยะของการสำรวจอาชีพ (Exploration Stage) บุคคลจะสำรวจอาชีพต่าง ๆ ว่าอาชีพใดจะเหมาะสมกับเขาโดยคำนึงถึงความสนใจและค่านิยมของตนเอง

3.2 ระยะการรวมตัวของความคิดที่จะเลือกอาชีพ (Crystallization Stage) เป็นขั้นที่บุคคลตัดสินใจเลือกโดยประนีประนอมระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญ

3.3 ระยะตัดสินใจเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจงและหาความชำนาญ (Specification Stage) เป็นขั้นที่บุคคลฝึกหัดความรู้ ประสบการณ์ในเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการสนับสนุนการตัดสินใจ

ดังนั้น ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินซ์เบิร์ก จึงสรุปได้ว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ได้พัฒนาต่อเนื่องไปตามช่วงชีวิตของบุคคล โดยบุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถสนอง

ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเขาให้ได้มากที่สุด ประกอบกับการพิจารณาข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ค่านิยมของตนเอง และโอกาสที่จะเป็นไปได้ในโลกของงานอาชีพ

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ (Theory of Vocational Development)

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (Super, cited by Tolbert 1974 : 31-35)

มีสาระสำคัญดังนี้ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) บุคคลมีความแตกต่างกันในความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ ดังนั้น การเลือกอาชีพของบุคคลควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. บุคคลมีความสามารถหลายอย่าง (Multipotentiality) บุคคลที่มีความสามารถหลาย ๆ ด้านจะประสบความสำเร็จในอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ

3. รูปแบบของความสามารถในอาชีพ (Occupational Ability Patterns) อาชีพแต่ละอาชีพต้องการบุคคลที่มีความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพต่างไปในแต่ละอาชีพ

4. การเลียนแบบและบทบาทของตัวแบบ (Identification and Role of Models) บุคคลส่วนมากจะเลียนแบบบิดามารดาหรือบุคคลอื่นในด้านการประกอบอาชีพ วัยรุ่นจะสนใจอาชีพโดยการเลียนแบบจากอาชีพของผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ใหญ่ควรจะเป็นรูปแบบที่ดีให้แก่เด็ก

5. ความต่อเนื่องของการปรับตัวด้านอาชีพ (Continuity of Adjustment) พัฒนาการด้านอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องและมีการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้เนื่องจากความชอบและความสามารถในอาชีพของบุคคล สภาพการณ์ที่บุคคลดำรงชีพอยู่และทำงาน ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและประสบการณ์ ดังนั้นการเลือกและการปรับตัวในอาชีพจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

6. ช่วงของชีวิต (Life Stage) กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามช่วงชีวิตของบุคคล และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ดังนี้คือ

6.1 ชั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 14 ปี เป็นระยะที่เด็กกำลังเจริญเติบโต

6.2 ชั้นของการสำรวจ (Exploration Stage) ระหว่างอายุ 14-24 ปี เป็นช่วงที่บุคคลพยายามทำความเข้าใจตนเอง ทดลองสวมบทบาทของผู้ใหญ่ เช่น การหาที่ การหาอาชีพ และการหาตำแหน่งในสังคม

6.3 ขั้นของการสร้างรากฐาน (Establishment Stage) ระหว่างอายุ 25 - 44 ปี เป็นช่วงที่บุคคลคิดมีครอบครัว มีบทบาทในสังคม มีอาชีพแน่นอน มีงานทำมั่นคง และมีบ้านอยู่อาศัย

6.4 ขั้นของการสร้างความมั่นคงในชีวิต (Maintenance Stage) ระหว่างอายุ 45 - 65 ปี เป็นช่วงที่เห็นความสำคัญของครอบครัว พยายามที่จะมีหน้ามีตา หาความก้าวหน้าในการทำงาน

6.5 ขั้นของการเสื่อมถอย (Declining Stage) ตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป เป็นช่วงที่ทำงานน้อยลง มีความรับผิดชอบน้อย และมีบทบาทในสังคมน้อย

7. แบบแผนของอาชีพ (Career Patterns) เป็นต้นว่า ระดับของอาชีพ ความมั่นคง ในการประกอบอาชีพ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนของอาชีพของบุคคล คือ ระดับของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกภาพและโอกาสที่เขาได้รับ ตลอดจนการปรับตัวในอาชีพ

8. การพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะแนวทาง (Development can be Guided) การพัฒนาอาชีพในทุกช่วงชีวิตของบุคคล ควรได้รับการแนะนำอย่างเหมาะสมและเปิดโอกาสให้ได้ทดลองฝึกฝนด้วยตนเองตามสมควร เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น

9. การพัฒนาอาชีพเป็นผลของการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development the Result of Interaction) สิ่งแวดล้อมในชีวิตของบุคคล เป็นต้นว่า การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การศึกษาจากโรงเรียนและสังคม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจะมี ส่วนในการพัฒนาอาชีพของบุคคล โดยบุคคลจะนำข้อมูลเหล่านี้มาประเมินและพัฒนาเป็นข้อมูล เกี่ยวกับอาชีพ และทดลองวางแผนเกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจหรือมีความถนัดนั้น อันจะเป็นการเสริม พัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) ทำให้เกิดความเข้าใจและรู้จักประเมิน ความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลยอมรับความต้องการ ด้านต่าง ๆ ของตนกับโอกาสที่จะเป็นไปได้จริง

10. ความไม่คงที่ของแบบแผนอาชีพ (The Dynamics of Career Patterns) แบบแผนของอาชีพขึ้นอยู่กับระดับของสังคม เศรษฐกิจของบิดามารดา สติปัญญา ความสามารถและความสนใจของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกับพัฒนาการของบุคคลตาม ช่วงชีวิต ระหว่างขั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) และระยะต้นของขั้นของการ

สำรวจตนเองและอาชีพ (Early Exploration Stage) บุคคลจะเริ่มมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยในกระบวนการพัฒนาอาชีพ แต่ความเข้าใจนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับกระบวนการพัฒนาอาชีพในช่วงหลังของขั้นของการสำรวจตนเองและอาชีพ (Late Exploration Stage) ขั้นของการวางรากฐาน (Establishment Stage) และขั้นของการสร้างความมั่นคงในชีวิต (Maintenance Stage)

11. ความพึงพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล สถานะ และบทบาทของบุคคล (Job Satisfaction : Individual Differences, Status and Role) บุคคลจะเกิดความพึงพอใจในงาน ถ้างานนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความสามารถ และบุคคลได้มีสถานะและบทบาทในงานนั้นตามที่เขาคือต้องการ ระดับของความพอใจนี้จะขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Concept) ของบุคคล

12. งาน คือ วิถีทางของชีวิต (Work is a Way of Life) การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จและมีความพึงพอใจในงานและวิถีชีวิตของตนเองนั้น ขึ้นกับการที่บุคคลนั้นได้ทำงานตรงกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ และค่านิยมของตนเอง

ดังนั้น ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์นั้น สรุปได้ว่า การเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลย่อมประกอบด้วยองค์ประกอบในการตัดสินใจหลายประการ ทั้งเกี่ยวกับตนเองในด้านของความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และเกี่ยวกับลักษณะอาชีพ โอกาส บุคคลแวดล้อม และสภาพแวดล้อมของสังคม

ทฤษฎีของฮอปพอก (Hoppock's Composite Theory)

ฮอปพอก (Hoppock 1967, cited by Tolbert 1974 : 57-58) ได้ประยุกต์หลักการจากทฤษฎีการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพรวบรวมตั้งเป็นทฤษฎีขึ้นโดยมีหลักการว่า บุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ดีที่สุด และมากที่สุดทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยเน้นถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงในด้านของความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนบุคคล เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับองค์ประกอบด้านอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จ ในอาชีพนั้น ฮอปพอก มีความเห็นว่า หากความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองจากการทำงานในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในอาชีพนั้น และการเลือกอาชีพของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากบุคคลได้พิจารณาแล้วว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นจะสนองความต้องการของเขาได้ดีขึ้น ฮอปพอก ได้สรุปหลักการสำคัญไว้ดังนี้ คือ

1. บุคคลเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของตนเอง
  2. เมื่อบุคคลเลือกอาชีพใดก็ตามย่อมมีความเชื่อว่า อาชีพนั้นจะสนองความต้องการของเขาได้ดีที่สุด
  3. ความต้องการจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ
  4. พัฒนาการด้านอาชีพของบุคคลเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกว่า การประกอบอาชีพจะสามารถสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของเขาได้
  5. การเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพของบุคคลจะพัฒนาก้าวหน้าขึ้น เมื่อเขาสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าอาชีพใดจะสามารถสนองความต้องการเขาได้มากน้อยเพียงใดในอนาคต
  6. ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้บุคคลตระหนักถึงความต้องการและความคาดหวังความสำเร็จในอนาคตของตน
  7. ข้อมูลทางด้านอาชีพมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้บุคคลได้ค้นพบอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของเขาได้อย่างแท้จริง และช่วยทำนายได้ว่าบุคคลจะได้รับความพึงพอใจในอาชีพที่ตนเลือกมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น
  8. ความพึงพอใจในงานอาชีพขึ้นอยู่กับขอบเขตของงานว่าสามารถสนองความต้องการของบุคคลตามที่เขาได้คาดหวังไว้หรือไม่
  9. ความพึงพอใจในงานอาชีพเป็นผลจากการที่งานอาชีพนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้นได้ในปัจจุบันหรือมีแนวโน้มว่าจะตอบสนองความต้องการนั้นได้ในอนาคต
  10. การเลือกอาชีพสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เมื่อบุคคลมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ดีขึ้น
- สรุป หลักการของทฤษฎีการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพของ ฮอททอค ได้ว่า ในการตัดสินใจเลือกอาชีพนั้นบุคคลจำเป็นต้องรู้จัก และเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ในทุกด้านเป็นต้นว่า ความต้องการ ความสนใจ ความคาดหวัง ค่านิยม และความสามารถของตนเอง เพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม และการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะสามารถสนองตอบความต้องการของบุคคลได้ดีขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกเข้าศึกษาและการประกอบอาชีพนิเทศศาสตร์

จากการที่การเรียนในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ได้รับความสนใจจากผู้เรียนเป็นจำนวนมาก และมีผู้สมัครจำนวนมาก เลือกสมัครสอบ เป็นอันดับแรก ๆ (บ้าง สุขพรรณ 2527 : 54) ย่อมแสดงให้เห็นว่าวิชาชีพนี้เป็นวิชาชีพที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชนและหน่วยงานทั่วไป มากขึ้นอีกวิชาชีพหนึ่ง การที่บุคคลจะทำการใด ๆ ก็ตาม ต้องมีมูลเหตุจูงใจ ธาดา อังศุโชติ และ อภิชัย ขวรกิจวงศ์ (2527 : 20) กล่าวว่า มูลเหตุจูงใจในการเข้าเรียนและการเลือกอาชีพ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เพราะการที่บุคคลจะเลือกประกอบอาชีพใด บุคคลนั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงการเลือกเรียนในสาขาวิชาที่จะนำไปประกอบอาชีพนั้น ๆ เพื่อให้สอดคล้อง กับความต้องการในการประกอบอาชีพของคน

วีระศักดิ์ สาเลยกานนท์ (2531: 567 - 569) ได้ประมวลเหตุจูงใจในการเลือก ประกอบวิชาชีพนิเทศศาสตร์ไว้ดังนี้ คือ

1. มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับนับถือแก่บุคคลทั่วไป
2. สรทหาและเป็นที่ยึดถือของบุคคลทั่วไป
3. สามารถทำให้กลายเป็นคนเด่น และน่าสนใจในสังคมได้
4. สามารถเผยแพร่ความคิดเห็นหรือแสดงผลงานที่ตนเองสร้างสรรค์ออกสู่มวลชน

ได้กว้างขวาง

5. สามารถได้รับความเคลื่อนไหวของสังคมอย่างใกล้ชิด
6. มีโอกาสได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลจำนวนมาก
7. มีบทบาทและมีหน้าที่หลายด้านในบุคคลคนเดียว
8. มีอิทธิพลในการสร้างประชาชาติ และสามารถเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนได้
9. การมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมในแทบทุกด้าน
10. การมีอิสระภาพและการใช้ศักยภาพในตนเองอย่างเต็มที่
11. ค่าตอบแทนและสิทธิพิเศษต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์สูง
12. มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญในทุกวงการและทุกสถาบัน
13. สามารถในการควบคุมการสื่อสาร ตลอดจนเครื่องมือในการสื่อสาร สามารถ

กำหนดความคิด พฤติกรรม และสภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคมตามความปรารถนาและ อุดมการณ์ของตนได้

14. มีโอกาสในการทำงานในสังคมได้อย่างกว้างขวาง

เหตุจูงใจต่าง ๆ ในวิชาชีพนิติศาสตร์ดังกล่าว ทำให้วิชาชีพนี้เป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชน และหน่วยงานทั่วไป ตลอดจนดึงดูดให้บุคคลต่าง ๆ หันเข้ามายึดอาชีพนี้มากขึ้นอีกด้วย

และหากมองในแง่ของการบริหารบุคคลจะพบว่า มีการระบุถึงความต้องการของบุคลากร นิเทศศาสตร์ ไว้ 6 ประการหลักด้วยกัน (วีระศักดิ์ สาลักษณ์กานนท์ 2531: 278) ซึ่งความต้องการนี้สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ดังกล่าวแล้วข้างต้น คือ

1. ต้องการ เงิน เดือนและการจำแนกชั้นงานที่เหมาะสมตามความยุติธรรม
2. ต้องการความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน
3. ต้องการความมั่นคงในการทำงาน
4. ต้องการความพอใจในการทำงาน
5. ต้องการสภาพการทำงานที่ดีและชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม
6. ต้องการได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับกลุ่มและองค์การ

ความต้องการดังกล่าวนี้ เปรียบเสมือนตัวกระตุ้นให้บุคคลพยายามแสวงหาแนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงควรจะมีความเข้าใจในความต้องการของบุคลากรของตนเองและพยายามหาทางสนองตอบความต้องการของบุคลากรเพื่อประสิทธิภาพของงาน และความก้าวหน้าขององค์การ

สภาพของการประกอบอาชีพนิติศาสตร์

โดยที่สาขาวิชานิติศาสตร์เป็นวิชาชีพแขนงใหม่ จึงยังไม่เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางว่า ผู้ที่จบการศึกษาด้านนี้แล้วจะไปประกอบอาชีพอะไร ไม่เด่นชัดเหมือนกับผู้ที่ศึกษาด้านนิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ เกษตรศาสตร์ อักษรศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่ได้มีการก่อตั้งมานานแล้วทั้งสิ้น แต่ในความเป็นจริง เมื่อพูดถึงวิชาชีพนิติศาสตร์ก็สามารถรู้ได้ทันทีว่า ผู้ที่จบการศึกษาทางด้านนี้จะสามารถประกอบวิชาชีพใดได้บ้าง ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน ซึ่งปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าโอกาสในการประกอบอาชีพของนักนิติศาสตร์ ค่อนข้างจะกว้างและยังมีที่ว่างเพียงพอสำหรับผู้ที่มีความสามารถเสมอ

สภาพการประกอบอาชีพนิติศาสตร์สามารถพิจารณาจากงานอาชีพ สถานภาพของนักนิติศาสตร์ในสังคม และสถานภาพด้านรายได้และความมั่นคงของอาชีพ (ประจวบ อินออด 2531 : 652 - 663) ดังนี้คือ

งานอาชีพ

โดยทั่วไปการประกอบอาชีพนิเทศศาสตร์แบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม สำคัญ ๆ ดังนี้

1. งานสอนและฝึกอบรม ด้วยเหตุที่การศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์รวมทั้งการฝึกอบรมเฉพาะสาขาเฉพาะเรื่อง เป็นที่แพร่หลายกว้างขวาง ผู้ที่มีความชำนาญจึงเป็นที่ต้องการมากขึ้นกว่าแต่ก่อนทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน
2. งานในภาครัฐบาลหรือราชการ เช่น ประกอบอาชีพรับราชการในตำแหน่ง วิทยากร นักวิชาการ นักประชาสัมพันธ์ นักเผยแพร่และส่งเสริม เจ้าหน้าที่ข่าวสาร เจ้าหน้าที่เรียบเรียงเอกสาร นักจัดรายการ ผู้สื่อข่าว เจ้าหน้าที่ฝ่ายหนังสือพิมพ์ประจำอยู่ในหน่วยราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ฯลฯ เป็นต้น เป็นทั้งงานในความรับผิดชอบโดยตรงในตำแหน่งหรือเป็นงานฝ่าย งานมอบหมายพิเศษเฉพาะกิจ ก็ตาม
3. งานภาคกึ่งรัฐกึ่งเอกชน นักนิเทศศาสตร์ต่างก็เข้าไปมีบทบาทประกอบอาชีพอยู่ด้วยในฐานะและตำแหน่งหน้าที่คล้ายกับภาครัฐบาล งานหลักของนักนิเทศศาสตร์ในรัฐวิสาหกิจ คือ งานประชาสัมพันธ์ งานส่งเสริมและงานเผยแพร่ งานมวลชนสัมพันธ์ งานผลิตสื่อกิจการ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอีกประเภทหนึ่งที่ไม่อาจจัดเป็นรัฐวิสาหกิจหรือเอกชนชัดเจน เพราะบางแห่งเป็นกิจการที่เอกชนรับสัมปทานมาจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจอีกต่อหนึ่ง ซึ่งกิจการเหล่านี้แม้บางแห่งจะดูเป็นธุรกิจเอกชนแต่ก็อยู่ในกำกับและดูแลจากรัฐบาล เป็นแหล่งอาชีพนิเทศศาสตร์ที่ค่อนข้างเปิดกว้าง
4. งานภาคธุรกิจเอกชน ภาคธุรกิจเอกชนเป็นแหล่งประกอบอาชีพหลักของประชาชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปคือภาครัฐบาล และเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่สำคัญของนักนิเทศศาสตร์ ซึ่งกว้างกว่าภาคราชการมาก เพราะมีงานในแขนงเสริมเข้ามาอีกมาก เช่น งานการตลาด งานวิจัยตลาด งานวางแผนโฆษณา การผลิตสิ่งโฆษณาในรูปแบบต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น นักนิเทศศาสตร์มีโอกาสเข้าไปประกอบอาชีพในวงการโฆษณา สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนงานด้านวิทยุและโทรทัศน์ได้มากกว่าผู้จบทางด้านวิชาชีพอื่น
5. งานอาชีพอิสระ ผู้ที่จบการศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์จะมีโอกาสดีกว่าสาขาวิชาชีพอื่น ๆ คือ สามารถประกอบวิชาชีพอิสระด้วยตนเองได้โดยการรับงานเป็นชิ้น เฉพาะเรื่อง ขึ้นอยู่กับความชำนาญของนักนิเทศศาสตร์แต่ละคน งานอาชีพอิสระรวมถึงงานที่ต้องไปเข้ากลุ่มกับคนอื่น

ร่วมกับงานเป็นโครงการด้วย เช่น รับเหมาจัดละครหรือผลิตรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ รับประทานอาหารกลางวัน บัตรราชการ ค่าไปรษณีย์ ฯลฯ ซึ่งหน่วยมีงบจำกัดไม่สามารถจ้างบริษัทตัวแทนโฆษณาได้ก็มักจะจ้างผู้ประกอบอาชีพอิสระนี้จัดทำเพราะค่าใช้จ่าย (Overhead) ไม่สูงเหมือนจ้างบริษัททำงานอิสระของนักนิเทศศาสตร์

สถานภาพของนักนิเทศศาสตร์ในสังคม

ปัจจุบันงานนิเทศศาสตร์เป็นที่ยอมรับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญที่ขึ้นหน้าขึ้นตาและเป็นงานสำคัญทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน งานสอนและฝึกอบรมก็มีการประกาศรับสมัครบุคคลที่มีวุฒิด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก เสมอ โดยเฉพาะระดับปริญญาโทและปริญญาเอกซึ่งยังขาดแคลนและเป็นที่ต้องการของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอีกมาก สำหรับงานแขนงอาชีพที่เป็นสาขาวิชาชีพนิเทศศาสตร์ที่สำคัญทุกแขนงก็เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน จนสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่าสถานภาพทางการงานอาชีพของนักนิเทศศาสตร์นั้นไม่ด้อยไปกว่าสาขาวิชาชีพอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพในงานด้านไหนก็ตาม

สถานภาพด้านรายได้และความมั่นคงของวิชาชีพ

งานอาชีพนิเทศศาสตร์ถึงแม้ว่าจะยังไม่เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิชาชีพสายชำนาญการเหมือนอาชีพแพทย์ ทนายความ สถาปนิก หรือ วิศวกร ซึ่งจะมีมาตรฐานและกรอบในการประกอบวิชาชีพ แต่ในบางสาขาวิชาชีพนิเทศศาสตร์ เช่น การจะเป็นนักจัดรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ การเป็นผู้ประกาศของสถานี ผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้แม้จะมีวุฒินิเทศศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชนแล้วก็ตามยังจำเป็นต้องสอบผ่านการเป็นผู้ประกาศของคณะกรรมการบริหารวิทยุและโทรทัศน์ก่อน จึงจะสามารถประกอบอาชีพได้

รายได้ของนักนิเทศศาสตร์หากเป็นนักนิเทศศาสตร์ที่ปฏิบัติงานในองค์การภาครัฐหรือเอกชนที่เป็นองค์การใหญ่ อัตราเงินเดือนก็เป็นไปตามคุณวุฒิเท่ากับสาขาอื่น ๆ แต่สำหรับภาคธุรกิจเอกชน แล้วมีข้อแตกต่างของรายได้เกี่ยวพันกับความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวอยู่มาก เช่น นักนิเทศศาสตร์สาขาการโฆษณาที่มีความคิดริเริ่มเฉียบแหลมล้ำยุค มีผลงานเด่นมาก ก็ย่อมจะเป็นผู้ที่มียาได้ดีและมีคนต้องการถึงขั้นแย่งตัวได้

สำหรับความมั่นคงของอาชีพขึ้นอยู่กับลักษณะของงานเป็นหลัก ถ้าเป็นองค์การที่มั่นคงนักนิเทศศาสตร์ก็มั่นคงไปด้วย แต่โดยที่งานวิชาชีพนิเทศศาสตร์นั้นมักเป็นงานสนับสนุนองค์การ

การแสวงหาความเติบโตก้าวหน้าในอาชีพจำเป็นต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของคนให้เหมาะสม การเข้าไปปฏิบัติงานอาชีพใหม่ ๆ ต้องมุ่งที่ความเป็นเลิศในสาขาวิชาชีพโดยตรงก่อน จนถึงช่วงหนึ่งและอายุระดับหนึ่งจะต้อง เสริมทักษะและความรู้ของคนไปในทิศทางที่เป็นงานหลักขององค์การ เช่น อบรมหรือหาความรู้ในด้านการตลาด ด้านการบริหารมาประกอบ เพื่อจะได้เปลี่ยนไปเติบโตในสายงานหลักขององค์การหรือเป็นผู้บริหารองค์การนั้น ๆ ได้

รายได้โดยเฉพาะของนักนิเทศศาสตร์สาขาต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ ความสามารถ และระยะเวลาที่ประกอบวิชาชีพซึ่งจะอยู่ในเกณฑ์รายได้ต่อเดือนระหว่าง 3,500 - 90,000 บาท อัตรารายได้จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทธุรกิจที่องค์การนั้นประกอบไปด้วย เช่น รายได้ของนักนิเทศศาสตร์ในระดับบริหารในองค์การเอกชนภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ภาคพาณิชย์กรรมหรือภาคธุรกิจการเงินสามารถอยู่ในระดับรายได้ 70,000 - 100,000 ต่อเดือน ซึ่งก็สามารถเทียบเคียงได้กับระดับรายได้สูงสุดของนักวิชาชีพสาขาอื่น ๆ เหมือนกัน

แนวโน้มการประกอบอาชีพนิเทศศาสตร์

ประเทศไทยกำลังก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ การเป็นสังคมอุตสาหกรรมนับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากสังคมเกษตรกรรมนั้น จะมีผลกระทบต่อวิถีทางการดำรงชีพตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลด้วยการผลิตภาคอุตสาหกรรมนั้นต่างกับการผลิตภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการผลิตตามฤดูกาลเป็นส่วนใหญ่ การผลิตทางอุตสาหกรรมสามารถทำได้ตลอดปีและตลอดเวลา ไม่มีวันหยุดต้องผลิตต่อเนื่องกันทั้งกลางวันและกลางคืนสลับกันไป ซึ่งเวลานี้ก็เริ่มมีปรากฏอยู่ไม่น้อยในย่านอุตสาหกรรมบริการ เช่น โรงพยาบาลก็จะมีการให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง จะเห็นว่าวิทยุกระจายเสียงภาคศึกษามีบทบาทมากขึ้น และจากการที่บุคคลต้องทำงานกันมากขึ้นในช่วงกลางคืนและสื่อมวลชนสาขาวิทยุโทรทัศน์ต้องแพร่ภาพมากขึ้น ย่อมหมายความว่าต้องใช้ทรัพยากรด้านเงินทุนกำลังคนสาขาต่าง ๆ ในการออกอากาศมากขึ้น จึงเป็นโอกาสทางการงานอาชีพที่สำคัญของนักนิเทศศาสตร์ทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิตรายการ ด้านข่าว ด้านการขาย ด้านโฆษณา ด้านการแสดง ฯลฯ เหล่านี้เป็นโอกาสทางการประกอบอาชีพด้านนิเทศศาสตร์ที่จะเติบโตไปพร้อม ๆ กับการไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมใหม่ของไทยด้วย

ประจวบ อินออด (2531 : 660 - 663) ได้สรุปลักษณะงานวิชาชีพนิเทศศาสตร์ พร้อมทั้งแนวโน้มของงานอาชีพนี้ของไทยไว้ดังนี้

งานยุคแรก	งานยุคเริ่มขยายตัว	แนวโน้มอนาคต
1. งานหนังสือพิมพ์	1. งานหนังสือพิมพ์ในระดับต่าง ๆ	1. งานหนังสือพิมพ์ งานข่าว งานบรรณาธิการ งานบริหาร งานขาย งานโฆษณา
2. งานเผยแพร่และส่งเสริม	2. งานแสดงและภาพยนตร์	2. งานวิทยุกระจายเสียง งานข่าว งานผลิตรายการ งานบริหาร ผู้ประกาศ งานประชาสัมพันธ์
3. งานสื่อสารทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่ต้องใช้ความชำนาญพิเศษเฉพาะสาขา	3. งานวิทยุกระจายเสียง 4. งานโทรทัศน์ 5. งานประชาสัมพันธ์ 6. งานโฆษณา	3. งานโทรทัศน์ งานข่าว งานผลิตรายการ งานตัดต่อลำดับภาพ งานบริหาร งานผู้ประกาศ งานขายเวลา งานประชาสัมพันธ์ การตลาด
		4. งานส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ราชการ ประชาสัมพันธ์ธุรกิจ ประชาสัมพันธ์ธุรกิจการเงิน ประชาสัมพันธ์อุตสาหกรรม ชุมชนสัมพันธ์

งานยุคแรก

งานยุค เริ่มขยายตัว

แนวโน้มอนาคต

5. งานโฆษณา

งานบริการลูกค้า

งานออกแบบสร้างสรรค์

งานเขียนข้อความ

งานสื่อโฆษณา

งานขาย

6. งานภาพยนตร์/ภาพทัศน์

ภาพยนตร์ เรื่อง

ภาพยนตร์สารคดี

งานตัดต่อลำดับภาพ

7. งานการแสดง

งานเขียนบท

งานกำกับการแสดง

งานตัดต่อลำดับภาพ

งานธุรกิจการแสดง

การแสดง

8. งานวิจัย

การวิจัยการตลาด

การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์

9. งานสอนและฝึกอบรม

ระดับอุดมศึกษา

ระดับปริญญาเอก โท ศรี

ระดับวิชาชีพ

ระดับมัธยมศึกษา

ดังที่กล่าวข้างต้นจะสังเกตเห็นได้ว่า โดยแท้จริงแล้วนักนิเทศศาสตร์สามารถที่จะเจาะลึกหาความชำนาญชำนาญให้แก่ตนเองในบางแขนง เป็นการเฉพาะ เจาะจงแทนที่นักนิเทศศาสตร์จะเป็นเพียงผู้ชำนาญทั่วไป (Generalist) นักนิเทศศาสตร์จะกลายเป็นผู้ชำนาญพิเศษ (Specialist) ดังนั้น นักนิเทศศาสตร์จะต้องเป็นผู้ที่มีแรงกระตุ้นและมีความทันสมัย ตลอดเวลาจึงจะเหมาะสมกับความ เป็นนักนิเทศศาสตร์ที่แท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ในการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาและการศึกษาแนวโน้มนั้นในการประกอบอาชีพนั้น จะเห็นได้ว่า คำ ๑ คำนี้ มีลักษณะที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการอาชีพและการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เพราะการที่บุคคลจะเลือกประกอบอาชีพใด บุคคลนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงการเลือกเรียนในสาขาวิชาที่จะนำไปประกอบอาชีพนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการประกอบอาชีพของตน (ฮาตา อังสุโชติ และ อภิชัย บวรภักดีวงศ์ 2527 : 20)

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีพบว่า งานวิจัยทางการศึกษาวิชาจิตวิทยาส่วนใหญ่ เน้นลักษณะการพัฒนาสื่อต่าง ๆ ทางด้านจิตวิทยาเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ เป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ จึงสมควรที่จะกล่าวถึงการค้นคว้าวิจัยในลักษณะทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ เกี่ยวกับมูลเหตุในการเลือกเข้าศึกษาเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในการเลือกเข้าเรียนมากยิ่งขึ้น และสามารถที่จะนำเอาตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

เหตุผลและองค์ประกอบสำคัญในการเลือกเข้าศึกษาของนิสิตนักศึกษาในประเทศไทยนั้น พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการทำให้เกิดแรงจูงใจในการเลือกได้แก่ เหตุผลส่วนตัว ลักษณะของงาน กีเยรดิยชื่อเสียง (สุวรรณ ลีลาภรณ์ 2523 : 69 - 70) ความก้าวหน้า ความสนใจ ความสามารถในการศึกษา คุณค่าทางเศรษฐกิจ (ลัดดา สุวรรณรัตน์ 2512 : 117) ความมุ่งหวังของครอบครัวและการถือคามอย่างในทางอาชีพ ความรักและใฝ่ฝันในอาชีพนั้นมาก่อน เป็นต้น (มนัสวีร์ บุญเปี่ยม 2523 : 54)

สำหรับเหตุจูงใจที่มีอิทธิพลในการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น ฮาตา อังสุโชติ และ อภิชัย บวรภักดีวงศ์ (2527) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเลือกเข้าเรียนและแนวโน้มนในการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจเนื่องมาจากอิทธิพลทางด้านความสนใจเป็นอันดับแรก ทางด้านผลตอบแทนอาชีพเป็นอันดับสอง ทางด้านชื่อเสียงสถาบันที่ศึกษาเป็นอันดับสาม ทางด้านบุคคลเป็นอันดับสี่ ทางด้านความจำเป็นเป็นอันดับห้า และทางด้านการเงินเป็นอันดับสุดท้าย และในปีเดียวกันนี้เอง นุจลินท์ ปานัญญูจาจต์ (2529) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพของบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า เหตุผลในการเลือกเรียนสาขาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน นั้น นักศึกษามีความสนใจที่จะเรียนเอง กลุ่มวิชาเอกโฆษณาเป็นกลุ่มวิชาที่นักศึกษายากเรียนมากที่สุด

การศึกษาทางด้านวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนนั้นมีประโยชน์และส่วนใหญ่มองเห็นว่าลักษณะ
ประโยชน์ที่สำคัญคือ การนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและมีประโยชน์ในการเข้าใจผู้อื่นและสังคม
ในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ จุมพล รอดคำดี (2530 : 11)
พบว่า นักเรียนที่สนใจเลือกเข้าศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ เป็นอันดับหนึ่งนั้น เหตุผลสำคัญของการตัด
สินใจเลือกคือ ชอบลักษณะงานและชอบลักษณะเนื้อหาของวิชาที่เรียน นักเรียนส่วนมากเห็นว่าบุคลิกภาพ
เป็นคุณสมบัติที่สำคัญต่อการเรียนในสาขาวิชาชีพนี้ เช่น ความคล่องแคล่ว กล้าแสดงออก ความมี
มนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ สำหรับแหล่งข้อมูลที่นักเรียนได้รับทราบเกี่ยวกับคณะนิเทศศาสตร์มากที่สุด คือ
อาจารย์แนะแนวและสื่อมวลชน ทางด้านสาขาวิชาที่นักเรียนสนใจเข้าเรียนมากที่สุด คือ สาขาวิชา
การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา และวิทยุโทรทัศน์ ตามลำดับ

นอกจากนั้น ศิริชัย หงษ์วิชัย และ วัชรภรณ์ สุริยาภิวัฒน์ (2526 : 44) ยังได้ศึกษา
เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้าเป็นนิสิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย พบว่า เหตุผลหนึ่งที่เป็นเหตุจูงใจให้นิสิตเลือกคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมากที่สุด
คือ คาดว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถหางานทำได้ง่าย ส่วนอิทธิพลของเพื่อนนั้น เป็นเหตุ
จูงใจในการเลือกเข้าศึกษาน้อยที่สุด

ทางด้านบุคคลทั่ว ๆ ไปที่ต้องศึกษาด้วยตนเองนั้น จากการวิจัยของภานุภรณ์ อัจฉริยะกุล
(2526 : 82 - 83) พบว่า เหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต้องการที่จะเข้าศึกษาในสาขาวิชา
นิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ก็คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตนเองมากที่สุด
และเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานของตน ซึ่งนับว่าเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการ
กระจายระบบการศึกษาต่อเนื่องไปสู่ประชาชน และเพื่อเป็นการยกระดับความรู้ความชำนาญใน
สาขาวิชาต่าง ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ส่วนเหตุผลในการเลือกศึกษาสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษา พบว่า มีความ
สอดคล้องกับเหตุผลในการเลือกเข้าศึกษา ดังที่ สามารถชาย จอมวิญญา (2527 : 64) ได้ศึกษา
เหตุจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนวิชาเอกผลึกษาของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการ
ศึกษาชั้นสูงในวิทยาลัยครูและวิทยาลัยพลศึกษาภาคกลาง พบว่า เหตุจูงใจด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อ
การเลือกเรียนวิชาเอกผลึกษาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีเกียรติยศ
ชื่อเสียง ด้านความรัก ความถนัด และความสนใจต่อสาขาวิชาชีพ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้า
ในอาชีพ ด้านความคิดเห็นส่วนตัว ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง และด้านความจำเป็นบางประการ ซึ่งผลการ

วิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วาสนา เจริญวิเชียรฉาย (2530) พบว่า สิ่งจูงใจของ นักศึกษาในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความรัก ความสนใจ และความถนัด ด้านความมีเกียรติยศชื่อเสียง ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในอาชีพ สำหรับ สิ่งจูงใจที่มีอิทธิพลจูงใจนักศึกษาในระดับปานกลาง คือ ด้านความคิดเห็นส่วนตัว และสิ่งจูงใจที่มี อิทธิพลในระดับน้อย คือ ด้านความจำเป็นทางประการและด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ยังพบว่า จากการวิจัยของ จิราภรณ์ มานะสุนนท์ (2517 : 102) ซึ่งทำ การวิจัย เรื่อง ปัจจัยจูงใจในการเลือกวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอกหรือวิชาโทของนิสิตนักศึกษาครูใน กรุงเทพมหานครนั้น มีผลการศึกษาไม่แตกต่างจากงานวิจัยข้างต้น คือ ปัจจัยที่จูงใจให้นิสิตนักศึกษา ครูส่วนใหญ่เลือกวิชาสังคมเป็นวิชาเอกหรือวิชาโทมากที่สุด คือ ความตั้งใจของนิสิตนักศึกษาเอง นอกจากนี้คือ ความรักและชอบเรียน และเห็นว่า เป็นวิชาที่น่าสนใจและมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน

สำหรับด้านปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ทำให้นิสิตนักศึกษาตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพใด อาชีพหนึ่งนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาและการเลือกสาขาวิชาเอก จากผล การวิจัยของ เบ็ญจา จิรภัทรพิมล (2517) ซึ่งทำการศึกษาความมุ่งปรารถนาทางอาชีพของ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มุ่งปรารถนาที่จะ ประกอบอาชีพในสาขาวิชาที่ตนเรียนมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยเฉพาะผู้ที่มีผลการเรียนอยู่ใน เกณฑ์ดี และในการเลือกสาขาวิชานั้น นักศึกษาจะพิจารณาถึงความพอใจและความสามารถส่วนตัว ในการเรียนวิชานั้นเป็นสำคัญ แล้วจึงจะพิจารณาถึงเรื่องการประกอบอาชีพที่หลัง นอกจากนี้ยังมี เหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้นักศึกษาเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น เหตุผลทางสังคม ครอบครัว การสอบ คัดเลือกได้ และการได้รับคำแนะนำจากคนอื่น เป็นต้น ส่วนปัจจัยทางครอบครัว พบว่า นักศึกษา มากกว่ากึ่งหนึ่งมุ่งปรารถนาที่จะประกอบอาชีพเดียวกับอาชีพของบิดา ผู้ที่มีบิดามีรายได้มากมักจะ สนใจอาชีพที่มีใช้รับราชการ ต่างจากผู้มีรายได้น้อย นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ตัดสินใจ เลือกอาชีพด้วยตนเอง และมีความคาดหวังว่าจะมีโอกาสได้ประกอบอาชีพตามสาขาวิชาที่เรียนมา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ฆมาธร พันธุมโพธิ (2529 : จ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการสำรวจ ความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เหตุของความสนใจในอาชีพอันดับหนึ่งนั้น นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้เหตุผลว่า เป็นอาชีพที่ช่วยเหลือผู้อื่น อันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

และประเทศชาติมากที่สุด ส่วนนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้เหตุผลว่า เป็นอาชีพที่มีค่าตอบแทนสูง และมีอิสระในการทำงาน

ส่วนงานวิจัยทางการประกอบการอาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาวิชา นิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์นั้น จากการศึกษาของ บำรุง สุขพรรณ (2527 : ก-ข) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาและการประกอบอาชีพของบัณฑิตสาขาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เลือกเข้าศึกษาในคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนนั้น มีความชอบและสนใจที่จะเลือกเรียนสาขานี้เป็นอย่างมาก และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถหางานทำได้ทันที คิดเป็นร้อยละ 88.00 ทั้งนี้เนื่องจากการที่ได้ออกไปฝึกงานกับสถานที่ฝึกงานตามหลักสูตร สำหรับงานที่ทำส่วนใหญ่เป็นงานด้านการประชาสัมพันธ์ งานโฆษณา ผู้สื่อข่าว งานจัดรายการวิทยุ เป็นต้น นอกจากนั้นบัณฑิตยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรปรับปรุงหลักสูตร คุณภาพอาจารย์ การฝึกงานภายนอก รวมทั้งในด้านการส่งเสริมตลาดแรงงานและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ ด้วย

ในปีเดียวกันนี้ ดร.ฉวี หิรัญรักษ์ และ กันทิมา ธนะโสภณ (2527 : 34 - 35) ได้ทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับ อาชีพ รายได้ และการศึกษาต่อของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทันทีที่สำเร็จการศึกษา งานที่ทำนั้นอยู่ในวงการธุรกิจเอกชนมากกว่าเข้ารับราชการ ทางด้านการศึกษาต่อนั้น พบว่า ผู้ที่ศึกษาต่อมีน้อยและส่วนใหญ่ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทเท่านั้น สำหรับด้านเนื้อหาของหลักสูตรนั้นควรเน้นภาคปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อนิสิตจะได้มีประสบการณ์และได้สัมผัสบรรยากาศของความเป็นจริงก่อนไปประกอบอาชีพ และทางด้านความต้องการของตลาดแรงงานพบว่า หมวดวิชาที่ตลาดแรงงานต้องการให้บัณฑิตมีความรู้มากที่สุดคือ ความรู้ทางการใช้สื่อและผลิตสื่อประเภทต่าง ๆ การเขียนข่าว การเขียนสารคดี คณะควรส่งเสริมให้นิสิตได้ฝึกค้นคว้า และรู้จักประโยชน์ที่จะนำไปประกอบอาชีพ อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้นิสิตได้ฝึกงาน สัมมนา และดูงานให้มากที่สุดก่อนสำเร็จการศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะที่หัวหน้างานและบัณฑิตต้องการให้ปรับปรุง คือ ควรเปิดวิชาต่าง ๆ เพิ่มอีก เช่น วิชาทางด้านคอมพิวเตอร์ วิชาการตลาด การวิจัย การบริหาร วิชาทางด้านภาษาอังกฤษขั้นสูงที่เป็นทางการด้านการแปล การพูด และการเขียนได้ครอบคลุม นอกจากนั้นแล้ว บัณฑิตยังเน้นความสำคัญของทักษะในการพิมพ์อีกด้วย

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านหลักสูตรสาขาวิชา นิเทศศาสตร์ ได้มีผู้ทำการวิจัยไว้พอสรุปผลการวิจัยที่ค้นพบได้ดังนี้คือ

พรทิพย์ วรกิจโกคาทร (2524 : 55-63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรปริญญาตรี คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่าหลักสูตรที่ใช้ในคณะฯ ยังมีข้อบกพร่องที่จะต้องพิจารณาเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ วิชาพื้นฐานของคณะฯ ที่บังคับมีจำนวนหน่วยกิตมากเกินไป จน เป็นปัญหาให้วิชาเฉพาะสาขาวิชามีจำนวนน้อย ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการในการประกอบวิชาชีพ และมีวิชาพื้นฐานของคณะฯ บางวิชานั้นไม่จำเป็นต้องทำไว้เป็นวิชาบังคับ ก่อนที่จะคัดออกจากหลักสูตรควรได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเพื่อประโยชน์ของนักศึกษาโดยตรง สิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือ การฝึกงาน ควรได้มีเวลาฝึกงานให้มากกว่าที่เป็นอยู่ สำหรับการเขียนสารนิพนธ์นั้น นักศึกษาเสนอให้ใช้เกรด S/U แทนเกรด A,B,C และควรให้เป็นเพียงรายงานธรรมดา

ศุภณี ทิรัญรักษ์ กันทิมา ธนะโสภณ และ พัชณี เขยจรรยา (2529 : 272-274) ได้ทำการวิจัยคุณภาพบัณฑิตและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพบัณฑิต นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า

ด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่มีประโยชน์น้อยที่สุด และทันสมัยน้อยที่สุด สำหรับนิสิตและบัณฑิตนั้น ส่วนใหญ่เป็นวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป อีกทั้งจำนวนหน่วยกิตในหมวดศึกษาดังกล่าว ยังมีจำนวนมาก ควรมีการพิจารณาปรับสัดส่วนของหลักสูตรให้เหมาะสม และสอดคล้องกับค่านิยมของนิสิต รวมทั้งความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยให้มากที่สุด

ด้านการเรียนการสอน นิสิตมีความพอใจน้อยที่สุดในด้านความพร้อมของห้องปฏิบัติการ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน ตลอดจนสภาพที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมทั้งกิจกรรมนอกหลักสูตร ซึ่งเป็นปัญหาที่คณะนิเทศศาสตร์ประสบอยู่อีกทั้ง เทคโนโลยีในตลาดแรงงานปัจจุบันก้าวหน้าไปมาก ในขณะที่เครื่องมือและอุปกรณ์การเรียนการสอน มีอยู่จำนวนจำกัดและค่อนข้างล้าสมัย มหาวิทยาลัยควรให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนควรหาโอกาสให้นิสิตได้ทำกิจกรรมนอกหลักสูตร ในวิชาของคณบ้าง

ด้านพฤติกรรมของนิสิต นิสิตและบัณฑิตมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการน้อยที่สุดในด้านต่าง ๆ คือ ความเข้าใจในธรรมะของศาสนา ความมั่นคงทางอารมณ์ ความใฝ่รู้ เรื่องการเรียน การแบ่งเวลาทำงานอย่างเหมาะสม รวมทั้งความมั่นใจในตนเอง นิสิตควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโอกาสแสดงออกให้มากขึ้น เพื่อรู้จักทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน ตลอดจนฝึกฝนด้านการวิเคราะห์ด้วย ดังนั้น การเรียนการสอนของอาจารย์ควรได้มีการปรับปรุงในวิธีการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ด้วย

ด้านพฤติกรรมอาจารย์ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ
พฤติกรรมการสอน

การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์มีเวลาให้นิสิตเข้าพบน้อย หรือมีโอกาสเข้าพบแล้ว
อาจารย์ไม่ได้ให้คำปรึกษา นอกจากลงนามในใบลงทะเบียนตามหน้าที่เท่านั้น ปัญหานี้อาจเนื่องจาก
อาจารย์มีภาระในการดูแลนิสิตมากเกินไป หรือขาดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ดังนั้นอาจารย์ควรได้
เรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิต ตลอดจนคอยติดตามดูแลนิสิต
ทั้งในด้านการเรียนและปัญหาส่วนตัว

พฤติกรรมการสอน นิสิตคาดหวังว่าอาจารย์ควรจะได้มีการปรับปรุงในด้านภาระหน้าที่
ความรับผิดชอบและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการสอนนิสิตเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะพัฒนา
ความสามารถในด้านอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว

กันตยา เพิ่มผล (2530 : 140 - 159) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักสูตร
วารสารศาสตร์และการประชาสัมพันธ์ระดับอนุปริญญา พุทธศักราช 2528 ในวิทยาลัยครู พบว่า
สภาพของวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านสถานที่อันได้แก่ ห้องฝึกปฏิบัติงาน และอาจารย์
ผู้สอนมีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สอน แต่ได้มีการเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยายให้
นักศึกษาฟัง ส่วนตัวนักศึกษาเองได้รับการเตรียมความพร้อมในการเรียน และมีความสนใจใน
การเรียนวิชานี้

ในด้านการปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร พบว่า อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ได้มีการจัดทำ
แผนการสอนและใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย รวมทั้งได้มีการเตรียมการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาค
ปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีการนำนักศึกษาไปทัศนศึกษาด้านวารสารศาสตร์และการประชาสัมพันธ์
มีการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนและแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียน
การสอนอยู่เสมอ และมีการวัดและประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

และจากผลการวิจัย ยังปรากฏอีกว่า มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
คือ ปัญหาในด้านความพร้อมของห้องฝึกปฏิบัติงาน ปัญหาในด้านการเตรียมบุคลากรทางการสอน
ปัญหาในด้านการจัดทำแนวการสอน และปัญหาในด้านเครื่องมือสำหรับฝึกงานของนักศึกษา

พรนันทิหา สินไชย (2531 : 88 - 93) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยครู เกี่ยวกับการผลิตบัณฑิต เพื่อเป็นนักสื่อสารพัฒนาการในระดับ

ท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์เห็นตรงกันว่า นักสื่อสารพัฒนาการในระดับท้องถิ่น ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นที่ตนปฏิบัติงานอยู่เป็นอย่างดี ส่วนคุณสมบัติเฉพาะตัวที่สำคัญ คือ มีความกระตือรือร้น และตั้งใจในการทำงาน วิชาที่ควรเน้นที่สุดคือ วิชาที่เน้นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เกี่ยวกับวิธีสอนควรให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงมากที่สุด ใช้การสอนแบบบรรยายให้น้อยที่สุด สำหรับอุปกรณ์การสอนควรนำสื่อหรือทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น เช่นหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นหรือแม้แต่สื่อบุคคล เช่น ผู้นำท้องถิ่นมาเป็นสื่อในการสอนให้มากที่สุด การประเมินการเรียนการสอนควรใช้การทดสอบภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริงมากที่สุด ส่วนการผลิตบัณฑิตสาขานี้ ควรมุ่งให้สามารถประกอบอาชีพอิสระได้มากที่สุด

นอกจากนี้ผู้บริหารและอาจารย์ยัง เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมตรงกันเป็นส่วนใหญ่ว่า ควรเตรียมอาจารย์ที่มีความรู้ตรงสาขาวิชาให้พร้อมและเพียงพอ มีห้องฝึกปฏิบัติงานที่ตรงกับเนื้อหาวิชาที่สอนให้เพียงพอเหมาะสม และควรมีหลักสูตรปริญญาตรีที่มีปรัชญาและเนื้อหาของหลักสูตรที่ชัดเจน

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับเหตุผลและองค์ประกอบสำคัญในการเลือกเข้าศึกษา และการประกอบอาชีพของนักเรียน นิสิตและนักศึกษาในระดับต่าง ๆ พบว่า จากการศึกษาของ การิสัน (Garrison 1956 : 415 - 423) เกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพนั้น แบ่งองค์ประกอบออกเป็น

1. องค์ประกอบที่เป็นบุคคล ได้แก่ บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง เพื่อน ตลอดจนผู้ที่เด็กรู้จัก
2. องค์ประกอบที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง เช่น เพศ สติปัญญา ค่านิยม ที่ยึดถือความสนใจ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนในวัยเดียวกัน และทัศนคติของเด็กที่มีต่ออาชีพนั้น ๆ
3. องค์ประกอบที่มาจากสังคม เช่น ความต้องการของสังคม ความต้องการของสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนมาก เนื่องจากความต้องการทางสังคมส่งผลถึงโอกาสที่จะได้งานทำ และความก้าวหน้าในการทำงาน

การเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลย่อมเลือกอาชีพตามองค์ประกอบที่แตกต่างกัน กิ้นซ์ เบอร์ก (Ginzberg 1965 : 45-54) พบว่า การเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลโดยทั่วไปได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม เช่น บิดามารดา ครู เพื่อน เป็นต้น ส่วนการตัดสินใจเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่งที่ยึดถือตลอดไป เป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อตนเองและสังคมที่บุคคลนั้น เป็นสมาชิกอยู่

อีเซลล์ และ เทท (Ezell and Tate 1965) ได้ศึกษาความมุ่งหวังในอนาคตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนหญิง จำนวน 1,576 คน ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เลือกอาชีพคล้ายกันกับอาชีพของบิดามารดา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดอบบิ้นส์ (Dobbins 1969 : 2793.) ได้ศึกษาถึงความปรารถนาของนักเรียนชายในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 492 คน ในรัฐหลุยเซียนา พบว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน การเลือกอาชีพมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา ความถนัดทางการเรียน ถิ่นที่อยู่ และสถานภาพของครอบครัว และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ลีออน (Lyon 1977 : 1269) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านประสบการณ์ เหตุจูงใจ และบุคลิกภาพที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ที่ตัดสินใจเลือกอาชีพไว้แล้วจำนวน 82 คน กับกลุ่มที่ยังไม่ได้ตัดสินใจจำนวน 87 คน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มนักศึกษาที่เลือกอาชีพไว้แล้วมีความคุ้นเคยกับอาชีพบิดา และมีความต้องการมีอาชีพตามบิดาและมารดาของคนเช่นเดียวกัน

และในการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมในอาชีพนั้น ดิพบอย และ แอนเดอร์สัน (Dipboye and Anderson 1959 : 121 - 124) ได้ทำการศึกษาค่านิยมในอาชีพของนักเรียนเกรด 9 และ เกรด 12 ของนักเรียนมัธยมส่วนกลางรัฐนิวยอร์ก พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะเลือกเอาความน่าสนใจของอาชีพเป็นค่านิยมในอาชีพที่สำคัญที่สุด ความมั่นคงของอาชีพเป็นค่านิยมในอาชีพที่สำคัญ ความมั่นคงของอาชีพเป็นค่านิยมในอาชีพที่สำคัญรองลงมา ส่วนค่านิยมในอาชีพที่มีความสำคัญน้อยคือ ด้านรายได้ นักเรียนชายเลือกค่านิยมในอาชีพทางการมีรายได้ ความก้าวหน้าในการทำงานและการมีอิสระในการทำงาน ส่วนนักเรียนหญิงจะเลือกค่านิยมในอาชีพด้านความมีเกียรติในสังคม ความน่าสนใจของอาชีพ การทำงานร่วมกับผู้อื่นและสภาพของการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาคุณค่าของอาชีพของเด็กมัธยมศึกษาของ ทอมสัน (Thompson 1965 : 850) คุณค่าของอาชีพของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนเกรด 9 จำนวน 2287 คน พบว่า ประมาณร้อยละ 80 ของนักเรียนจัดลำดับคุณค่าของอาชีพดังนี้คือ เป็นอาชีพที่น่าสนใจ เป็นอาชีพที่มีตำแหน่งถาวร มีเกียรติในสังคม และได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักศึกษานั้น เมอร์ดอช (Murdoch 1961 : 2361) ได้ทำการศึกษางค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักศึกษาในวิทยาลัย พบว่า การเลือกอาชีพของนักศึกษาส่วนมากได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบที่เป็นความสนใจและความ

สามารถของตัวเอง นอกจากนี้ยังพบว่าประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักศึกษาส่วนมากตัดสินใจได้ดี คือ การสนทนากับบุคคลที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ตลอดจนถึงการอ่านหนังสืออีกด้วย

คูเกอร์ (Cooke 1972 : 6121) เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมในอาชีพ โดยได้ศึกษาความแตกต่างของค่านิยมในอาชีพของนักเรียนชายหญิง เกรด 4 เกรด 5 และ เกรด 6 จำนวน 240 คน โดยใช้แบบสำรวจค่านิยมในอาชีพที่ประกอบด้วยค่านิยม ในอาชีพ 7 ด้าน คือ ค่านิ่งถึงประโยชน์ของผู้อื่น การมีอำนาจบังคับบัญชา ความมีอิสระในงาน เงิน เกียรติยศ ความมั่นคงปลอดภัย และความสมปรารถนาของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงเลือกค่านิยมในอาชีพแตกต่างกันคือ นักเรียนชายเลือกค่านิยมในอาชีพด้านการมีอำนาจบังคับบัญชา และเงิน มากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งเลือกค่านิยมในอาชีพด้านค่านิ่งถึงประโยชน์ของผู้อื่น

สำหรับฟิลิป (Philip 1965 : 254) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมและการเลือกอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ค่านิยมทางอาชีพที่สำคัญที่สุดคือ การมีรายได้ดี และมี ความมั่นคงในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ โมริ (Mori 1979 : 174 - 176) ได้ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลจูงใจให้นักศึกษาเป็นครู โดยศึกษากับนักศึกษาครู โดยศึกษากับนักศึกษาชายหญิงใน มหาวิทยาลัย จำนวน 556 คน เป็นชาย 188 คน หญิง 368 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาหญิง เลือกเป็นครูเพราะมีเหตุจูงใจในด้านเศรษฐกิจและค่านิยมมากกว่านักศึกษาชายและพบว่า เหตุจูงใจ ด้านทัศนคติที่ดีคือการเป็นครูกับด้านคุณค่าทาง เศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กัน เหตุจูงใจที่สำคัญที่สุดใน การเลือกเป็นครูคือ อิทธิพลจากบุคคลภายนอกและจรรยาครู ผลการศึกษานี้แตกต่างจากผลการ ศึกษาของ วิทเทนเนอร์ (Wittenauer 1980 : 608) ซึ่งได้ศึกษาถึงความพอใจในงานและ เหตุจูงใจในการเลือกคณะศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย อินเดียน่าและมหาวิทยาลัยเพอร์ดู จำนวน 116 คน พบว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็นเหตุจูงใจใน การเลือกคณะคือ รายได้ นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาต้องการคำแนะนำในการเลือกสาขาวิชาเอก และการเลือกคณะอีกด้วย

สำหรับเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องรายได้ นั้น โรเซนเบิร์กและคณะ (Rosenberg and Others 1970 : 215 - 216) ได้ศึกษารวมรวมค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ผลปรากฏว่าค่านิยมที่สำคัญมีได้อยู่ที่การมีรายได้ดีและเกียรติภูมิสูงเท่านั้น แต่อยู่ที่ความพอใจด้านอื่น ๆ อีก คือ เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความสามารถและความถนัดพิเศษ เป็นงาน ที่มีรายได้ดี เปิดโอกาสให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นมากกว่าที่จะอยู่กับวัตถุสิ่งของ เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ได้เต็มที่ ทำให้มีเกียรติและสถานภาพทางสังคมสูง และมีอนาคตที่มั่นคงปลอดภัย

เพาเวลล์และบลูม (Powell and Bloom 1971 : 528) เป็นอีกบุคคลหนึ่ง ได้ศึกษาเหตุผลในการพิจารณาเลือกอาชีพของนักศึกษา จำนวน 924 คน จากหลายมลรัฐใน สหรัฐอเมริกา พบว่านักศึกษาชายและหญิงตัดสินใจเลือกอาชีพด้วยตนเองเหมือนกัน บุคคลที่มี อิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักศึกษาชายได้แก่ บิดา คนรู้จัก คู่ันเคย ญาติ ครู เพื่อน มารดา พระและแพทย์ ตามลำดับ ส่วนนักศึกษาหญิง ได้แก่คนรู้จักคู่ันเคย มารดา ญาติ ครู เพื่อน บิดา พระและแพทย์ ตามลำดับ องค์ประกอบที่ใช้พิจารณาในการเลือกอาชีพได้แก่ รายได้ ความ เหลิดเหลิน ความสนใจ ความมั่นคงปลอดภัย โอกาสก้าวหน้าและความพึงพอใจ ตามลำดับ ส่วนชื่อเสียง ประเภทของงานและความสำเร็จ มีความสำคัญรองลงไป

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า เหตุผล อิทธิพล และปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจ ในการเลือกเข้าศึกษา และการเลือกอาชีพของนักเรียน นิสิตและนักศึกษา นั้น ขึ้นอยู่กับความรัก ความถนัดและความสนใจ เหตุผลส่วนตัว ลักษณะของงาน เกียรติยศชื่อเสียง ความมุ่งหวัง และ การสนับสนุนของบุคคลต่าง ๆ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาและเลือกอาชีพของนักเรียนนิสิต และนักศึกษาของไทยนั้น พบว่า ผู้ที่ทำให้เขาเลือกและสนใจที่สำคัญคือ ตนเอง และแนวโน้มในการ ตัดสินใจเลือกอาชีพคือ ความสนใจในอาชีพ ลักษณะของงาน ความสามารถของตัวเอง การเปิด โอกาสให้ใช้ความสามารถพิเศษ ตลอดจนความมั่นคงปลอดภัย มีเกียรติ และมีรายได้สูง ซึ่งส่วนใหญ่ จะคล้ายคลึงกับความคิดเห็นของนักเรียนนิสิตนักศึกษาต่างประเทศ คือ เลือกศึกษาและเลือกอาชีพ เพราะความน่าสนใจ ความมั่นคงของงาน โอกาสก้าวหน้า ชื่อเสียง และรายได้ตามลำดับ และ อีกเหตุผลหนึ่งคือ ได้รับอิทธิพลจากบุคคลใกล้ชิด คือ อิทธิพลจากบิดามารดา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย